837

ცისკარი

1861

იგლისი.

წელიწადი მეხუთე.

ᲠᲝᲚᲔᲑᲐ ᲗᲮᲖᲣᲚᲔᲑᲐᲗᲐ:

I. —სიტყვა. . . . . გაბრიელ ეპისკოპოსისა.
II. —მგელი ამხანაგები. . . . თ. აკ. წერეთლისა.
III. —ლექსები სხუა და სხუა მწერალთა.
IV. მეცხრამეტე საუკუნეში ცხოვრება. ალექსანდრე სულხანოვის
V. —ბოსტნის მეშუშვება. . . ნ. პაიკოისა.
—წიგნი რედაქტორის. . . . ესტატე მაღალაშვილისა.
—სხუა და სხუა ანბავი. (ი[illegible] მეორე გვერდზედ).

[illegible] სახელმწიფო [illegible]

ᲥᲝᲚᲔᲯᲘᲡᲘ

კეროსელიძის ტიპოგრაფიაში.

სიტყვა

თქმული ქუთაისის მთავარ ანგელოზის სობორის შინა გაბრიელ ეპისკოპოსისა მიერ.

ქ. «სარწმუნოებამან შენმა გაცხოვნა შენ

ესრეთ უთხრა უფალმან ერთსა ბრმასა, რომელი გამოითხოვდა მისგან კურნებასა მხურვალითა სარწმუნოებითა, ჰ მიიღოცა კურნება სარწმუნოებისათჳს თჳსისა. ესრეთვე ვტყოდა მაცხოვარი მრავალგზის სხვათაც მრავალთა პირთა, რომელთა შინა შენიშნავდა ცხოველსა სარწმუნოებასა. უფალი ჩუენი მხოლოდ მუნ იწადდა კურნებასა ჰ მიანიჭებდა ცხოვრებასა, სადაცა ხედვიდა სარწმუნოებასა. ჭეშმარიტად, ძმანო, სარწმუნოება აცხოვრებს კაცსა, გარნა არა ყოველი სარწმუნოება, არამედ სარწმუნოება ცხოველი; არის სარწმუნოება ცხოველი ჰ არის

სარწმუნოება მკუდარი: თვთ საღმრთო წერილი გვასწავებს ამას, სარწმუნოება ცხოველი არს იგი, რომელი საუკუნს ჴ მოქმედობს გულსა შინა ჩუენსა, რომელი სძლევს სულსა შინა კაცისასა ყოველთა ბოროტთა ვნებათა, რომელმან ესრეთ დაიმორჩილა ბუნება კაცისა, რომელ ამოქმედებს მას მსგავსად საჯულისა სახარებისასა. გარნა სარწმუნოება მკუდარი არის იგი, რომელი სჩანს მხოლოდ ბაგეთა ზედა კაცისათა ჴ არა შესულა გულსა შინა მისსა, რომელი გერ მართავს მოქმედებათა ჴ ყოფაქცევათა მისთა ჴ არა სჩანს საქმეთა შინა მისთა. «სარწმუნოება თჳნიერ საქმეთა მკუდარ არს», იტყჳს მოციქული იაკობ. «მიჩუენე მე სარწმუნოება შენი საქმეთაგან შენთა ჴ მე გაჩუენო შენ საქმეთაგან ჩემთა სარწმუნოება ჩემი» დასძინებს იგი.

ცხად არს, ძმანო ჩემნო, რომელ სიტყუა, საქმე ჴ ყოველი ყოფაქცევა ჴ მოქმედება კაცისა გამოაჩენს. აქუსა მას სარწმუნოება ცხოველი, ანუ მკუდარ არს სარწმუნოება მისი? წარმოვიდგინოთ რომელიმე მაგალითი: გსთქუათ რომ არის ერთი კინმე კაცი,

მგზავრთანე, რომელსა ჰყავს მრავალი ცხა ჲ მოსაშსახურე. უკეთუ მგზავრსა მას არ ეზრალება ცხანი თჳსნი, არ უკლიან მათ კარგათ, არ აჭმევს ჲ არა აცმევს საკმოდ, ერთი სიტყუა, არა მიაჩნია იგინი ვითარცა უმცირესნი ძმანი, ბძანებისამებრ სახარებისა, არამედ უყურებს მათ ვითარცა რომელსამე სქოლნელსა, ანუ ნივთსა, უსამართლოდ ეპყრობა მათ, ცდილობს მხოლოდ, მიიღოს მათგან, რაც შეუძლია უმეტეს სარგებლობა, არიმევს მათ სიმართლით ჲ უმართლოდ ყოველსა რაცა შეუძლია, რომელთა არ იფიქროს კაცმა, რომელი სარწმუნოება მისი არ არის ცხოველი, არამედ მკუდარ, თუმცა იგი არათდეს არ მოაკლებოდეს წირვა ლოცვასა, მტკიცედ იმარხულდეს ყოველსა წესსა ეკკლესიისასა. გარნა, რაოდენი არიან ესე ვითარნი პირნი ქუყანასა შინა, ჩემნი! წარმოვადგინოთ მეორე მაგალითი: გსთქვათ რომელ არის ერთი კაცმე ჩანოვნიკი, რომელი გარეშეობითა თჳსითა გამოჩნდება ვითარცა ნამდჳლი მორწმუნე ქრისტიანე, გარნა გალდებულებასა თჳსისა თანამდებობისასა არ ასრულებს სიმართლით, არა ალუკრ-

ძალავს თავსა თჳსსა ქრთამსა. მრავალგზის გაამართლებს ბრალიანსა, ჴ დასჯის უბრალოსა, ჴ ყოველითა შინა საქმეთა ცმიებს მხოლოდ, თჳსსა სარგებლობასა; რაგუარ არა სჳიქჳას კაცმან, რომელი მჯუდარ არს სარწმუნოება მისი, რომელი სარწმუნოება გერ მართავს საქმეთა მისთა, ცოდვა ჴ თავხედობა უმძლავრეს არიან გულსა შინა მისსა, ვიდრე მადლი ჴ ჭეშმარიტება. გარნა გინ არ იცის რავდენი არიან ჩუენ შორის ესრე ვითარნიცა პირნი... ვსთქუათ კიდევ ერთი მაგალითი: წარმოვიდგინოთ, რომელ არის ერთი ვინმე საწყალი კაცი, ღარიბი ჴ მოკლებული ყოველითა ბედნიერებით მსოფლიოთა, გარნა არ არის იგი დაღონებული სიღარიბითა თჳსითა, მხნეობს ყოველთჳს, ყოველთჳს მუშაობს ჴ არ გარგავს სასოებასა უფლისადმი, არა გის ეწუხებს, არამედ ხელითა თჳსითა ზრდის თავსა თჳსსა ჴ კმაყოფილ არს თჳსითა მდგომარეობითა; რაგუარ არ სჳიქჳას კაცმან, რომელი ცხოველ არს სარწმუნეობა გულსა შინა მისსა!

ბუნება კაცისა, ძმანო ჩემნო, დაცემული არს ჴ მიდრეკილ ცოდვისადმი, გარნა სარ-

წმუნოება ცხოველი მარადის უნდა განაღვ-
ძებდეს მას და არა მიუშვებდეს ცოდვისა
ქმნად; სარწმუნოება უნდა იყოს ვითარცა
ალვრი გულებათა მისთა, ცოველი ასო უნდა
ემორჩილებოდეს სარწმუნოებასა მისსა:
მხოლოდ მაშინ ცხოველ არს სარწმუნო-
ბა კაცისა ოდეს, მართავს სულთა მისთა
ვითარცა ალვრი ცხენისა სულსა.

მოციქული პავლე სწერდა კორი-
ნთელთა: «თავნი თქუენნი გამოიცადენით
უკეთუ ხართ სარწმუნოებასა შინა, თავნი
თქუენნი განიკითხენით: გამოვიცადოთ ჩუენ-
ცა, ძმანო თავნი ჩუენნი, ვკითხოთ ჩუენცა
თავსა ჩუენსა ვართა სარწმუნოებასა შინა?
ხარვეზი შეხედულობა, ვითომც, გამოაჩენს
რომელ ჩუენ ვართ ნაძლევთა სარწმუნო-
ებასა შინა, გარნა ოდეს ლრმათა განვიხილავთ
მაშინ დავრწმუნდებით, რომელ სარწმუ-
ნოება ჩუენი არ არის ესოდენ ცხოველ და
მტიერ ჩუენ შინა, რომელ შეეძლოს მას
მართვა ჩუენისა ყოფაქცევისა, და მოპოვება
ნებათა, და ლვაწლისა ჩუენთა. ხარვეზი
და ნაძლევი ნაყოფი სარწმუნოებისა ცხოველ-
ისა არს სიყვარული და ერთობა; გარნა

სად არის სიყვარული ჴ ერთობა ჩუენ შორის? ესრეთ მოკლებულ ვართ ჩუენ ერთობითა ჴ სიყვარულითა, რომელ, ვითარცა სიტყუათა შინა ჩუენთა ვხსენებთ მხოლოდ მოყვრობასა ანუ მტერობასა, ესრეთვე ყოფაქცევა ჩუენი ჴ ურთიერთით შორის დაწყებილება ანუ მისვლა მოსვლა, გამოჩენს ანუ მოყვრობასა, ანუ მტერობასა; ჴ მით ვართ ჩუენ დაცემულ ჴ დამცირებული. მეორე მიუცილებელი ნაყოფი ცხოველისა სარწმუნოება არს ჴ უნდა იყოს სიმართლისა ჴ მართლ მსაჯულებისა სიყვარული; ვარნა ვართ ჩუენ მოკლებული ესრე ვითართა საითმეცა მოყვარენი ვქებთ, თუმცა არა იყვნენ ღირს ქებისა, მტერთა ვაძაგებთ, თუმც იყვნენ ღირსი ქებისა.

«არა უწყით თავნი თქუენი» ესრეთ განაგრძობს მოციქული სიტყუათა მათ, რომელნი მოვიხსენენ ჩუენ, «არა უწყით თავნი, თქუენნი, რამეთუ იესო ქრისტე თქუენ შორის არს» ვუკი ვცისა რომელსა აქუს ცხოველი სარწმუნოება, ძალიერი არის იესო ქრისტესი. ცხოველად მორწმუნე ვცი ცხადად უნდა გრძნობდეს თჳს შორის სიტყ-

ბოვნასა იესო ქრისტესა, სული ეტყუს მას სიახლოვესა უფლისასა, გული ეწამება მას უფლისათუს.

გარნა უკეთუ შენ, ძმაო ჩემო ხარ სარწმუნოებას. შინა, გესმაა წოდება უფლისა, ვითარცა ოდესმე ესმა ესაიასი: «ნუ გეშინიან, რამეთუ გამოგიხსენ შენ, გიწოდე სახელით შენი, ჩემი ხარ შენ» ვილოცავს შენ ოდესმე ესოდენია გულმოდგინებითა, რომელ გულსა შინა შენსა ცხადად ეთქვა მცხოვარისა, ვითარცა უთხრა ოდესმე ერთ გზის განრღვეულსა მას: «ნუ გეშინიან შვილო, მიგეტევნენ შენ ცოდვანი შენი» უკეთუ ცხოველ არს სარწმუნოება შენი: ძალიან მსა მუსიმოდრეკილმა უთხრა, უფლისა შენსა მსგავსად დავითისა, ვითარცა «სწყურის ირემსა წყაროთა ზედა წყალთასა, ესრედ სწყურის სულსა ჩემსა შენდამი ღმერთო, მოსწყურდა სულსა ჩემსა ღუთისა მიმართ ცხოველისა, ოდესმე მივიდე ჴა გამოვჩენდე სახელისა შენისა;» ოდეს ყოფილხარ შენ დაშმაგსული ჭირთა ჴა განსცდელთაგან ისმოდა ხმა ¦უფლისა გულსა შინა შენსა, მლიდებელი: «მოგვდით ჩემთან ყო-

კელნი მაშურადღნი ჲ ტკრთ მძიმენი, ჲ მე განგიხვენთ თქუმნ, ალილეთ უღელი ჩემი თქუმნ, ჲ იხილეთ რამეთუ მშუდ გარ ჲ მართალ გულითა უკეთუ" შენ ამას ლოკვლისა არ გრძნობ, უკეთუ შენ «არცა ხმა მისი გესმა, არცა სახე მისი გიხილავს," გითარცა აღვედრებდა უფალი ყრიათა მთ, არა ხარ შენ სარწმუნოებასა შინა. უკეთუ სოფლისა ამის სახრელი მდგომარეობა, საზოგადო დაცემა სიმართლისა ჲ სიყვარულისა, ცოდვა ჲ უსჯულოება ლოკვლითა არ სწვავს გულსა შენსა, უკეთუ სული შენი არა მღვრე არს შეხედვითა სოფლისა ამის განსრწალებისათა, მაშასადამე სად არს სარწმუნოება შენი სად არს სიყვარული? უკეთუ იყო შენ სარწმუნოებასა შინა, იესო ქრისტე იყოს გულსა შინა შენსა, გარნა იესო ქრისტე არ დარჩება უქმად ჲ უნაყოფოდ გულსა შინა კაცისასა, სიტყვსმებრ ჰყრე მოციქულისა: «არა უქმად, არცა უნაყოფო იპოვნეთ უკუითა ჩუენითა იესო ქრისტესა მეცნიერებაჲ.» იესო ქრისტემან თჳთ სთქუა: «მამა ჩემი მოაქამოძდე იქმს ჲ მეცა ვიქმ;"

რასა იქმს იგი, ანუ სად მოქმედობს აქამდე? იგი იქმს ცხოვნებასა, იგი მოქმედობს გულსა შინა შენსა მადლითა თჳსითა. იგი სდევნის სულსა უჯულისადმი, იგი სწრფნდს და აცხოველებს სულსა შენსა.

ამისთჳს, ძმანო, უკეთუ იტყჳთ, რომელ ხართ სარწმუნოებასა შინა, ხოლო არა სთქუათ გერ მალჱიმსი, უკეთუ იესო ქრისტე არს თქუენთანა, თანაგჳამსი სიტყჳსამებრ იოანე მოციქულისა, «ვითარცა იგი თავადი თქუენცა სვლად.

ძველი ამხანაგები.

კომედია ერთს მოქმედებად.

მოქმედნი პირნი:

1) თ. კვახაძე, ბერიკაცი.
2) ნიკო მისი შვილი, კანდიდატი, რუსეთიდგან მოსული.
3) სოსო შერეკილიძე, გადამწერალი.
4) ბარამ ორაბახაძე } ვაჭრები.
5) კოსტა ფიხტაძე }
6) ივანე ჯაყიძე, კვირტალი.
7) გიგო ცუცუშვილი.
8) მღვდელ გიგოს ძე.
9) მაქსიმე, კვახაძის მსახური.—

გამოსვლა პირველი.

(ზალა კვანძის სასლში. მაშა ფესმოფრიხილი მუთაქაზედ გამოწოლილი არის. ნიკო სკამზედ ზის დაფიქრებული. მაქსიმე მათ წინ დგას, სანკალზედ დაბჯენილი.)

მაშა.

შვილო, რათ მოგწყენია ავრე? გაძაგებინე!
დღილულისარ? ბძანე ჯ ქუცშ დაგებინე...
მოგისდება მოსვენება, ცოტა სანსა დაიძინე! —
ჭკი, ბიშო! არ ეგსმის შენ? გაიგონე. მაქსიმე!

მაქსიმე.

რას მიბძანებთ, ბატონო ჩემო, შენი მკრიმე?

მაშა.

ტყვლათ იდექი აქ? ეს როგორ მეც გაიგე?
ნიკოს ემინება. წადი გხლაგ ძმაშ დაუყე? (მაქსიმე გადის.)

ნიკო.

ნუ სწუსართ, რა საჭიროა ქუცშსაგების დაგება?
მე არ მაქუს ჩუცულება, დღე არ დამეძინება.

მაშა.

მაშ რათ ხარ მოსსლეტილი! მოგეწყინა? მითხარი.
მალე გახალისდები, ნახე კარგათ ქალაქი.

შენობისათ რომ იყო ისე სომ ალარ არი?...
მეტად გამშვენიერდა, მეტად უცხო რამ არი!...

ნიკოლა.

იმედია ბატონო, უკეთაც შეიქმნება.
როდესაც სალხში შევა თან ჰ თან განათლდება.
განათლება სიერცისა ჰ სიმდიდრის მიზეზი,
მას შემოაქუს კეთილდღეობა, უცხო ჰ უცხო წესი.

მამა. (სიცილით)

ეხა მისი მიზეზია ყერე შენი მოწუენრც.

ნიკოლა.

არა, დალალული ყარ, არც გიბარო წელანც.

მამა (ამოსძრით).

ჭკი, ჭკი რაები სართ ასლანდელი შვილები!
ჭაი ბეჩავ! მანერა გიყავთ ჩემს დროში უმწკლები?
ჯაფას გძრას აიცანო, დასათუბულები!
(სიცილით) წიენის მოწერიოკი გვეცხებართ, მა-
რამ მაშინც ფულები...
ორი ფეხზე გაგეგლია, სარ მაგრე მოკაკული.—
ჩემს დროს რომ მოწეობდა, ამოგსდებოდა სული!

ნიკოლა.

სცავროპოლიდგან თოქმის უშინლოდ მოგდიოდი,
ცოცა ციგი ქარიც იყო ჰ შუოთ გაგციგდი.

მამა.

იცი თავის ანბავი შინელს მოგიხურავდი.—

(ამოხვრის) მეკი შენის ცნის ჯერაც მწვანეზედ
მგორავდი,
ფანჯიმველი თოგლში გხტოდი, მაგრამ რას ჰქვ-
ან მცირედ?
ძუძს ენანი იცქირდა თუ ფანჯეზედ კომელი ამდიოდა.

ნიკო.

ეხლა სულ სხვა დრო არის, წავიდა ის დროება,
სხვა სახითი მოვიდა ჩვ სხვა საქმეობა.

მამა.

ვინ არ ვიცი შენი?! ვინ არ აქებს თვალ
ჩვ თვალა,
რომ სულ სხვა დრო შემოვიდა, ბევრსაც გამოი-
ცვალა. —

იხილავს ჩვ მაქსიმე.

მაქსიმე.

ბატონო, ეხლავსთ თქვენთან სოდის მწვრალი სოსო;
ნიკოს მოსვლა შეიტყო ჩვ ეგებას მნახველო.

ნიკო.

ვიდი მალე ჩვ სოსოვე დიდის კმაყოფილებით
მაქსიმე (სკამებს ბერტყავს.)
ბატონისართ, ეხლავე, ეხლავ გოხლებით. (ვიდის).

ივიე და სოსო.

(სოსო და ნიკო ერთმანეთს კოცნიან)

ნიკო.

მოკითხულობს მიგზავნით, ისე გერ შემოდით?
აგრე გეგონდეკუცდით? — დაბძანდით! — რასა იქ?

სოსო.

გმადლობთ. გახლავარ ცოცხალი ღმრთის და თქ-
ვენის იმედით,
გმსახურობ, თ თუმანს გილებ, კერ მწერალი
გახლავარ,
მაგრამ ჩემ სტოლნიკს, რომელსაც გუ-
ლობ, უყვარვარ.

ნიკო: (შეშფოთებით)

ისეც კარგი დღემართოს, თუ არა გყავს გამწყრალი!
(თავისთვს) გინ, ჭკითხავს შენი შვრიმე არის თუ
არა მწერალი?

სოსო.

არა, კარგი კაცია: დღეს ბაზარში გამზვავნა.
და მისის პირით მადლობა ორჯერ საშვერ მიბძანა.

ნიკო.

კარგი კაცი ყოფილა თუ ჯიფით არ გაწუხა.
(თავისთვს) ფაფასი, ქამარ, სერთუკი, ბრუტი,
ფესებზედ წულ...

არც რუსია, არც ქართველი; ეს რა ნაირათ მორ-
ული?

სოსო.

იმედი იყის სამართალში აწ მალე მობრძანება
და თუ იქ არ დაგუსვდი შენდა გამოუვალება.
შენი მოსვლა რომ მითხრეს, დიქურნს გამოგეგებარე.
სვალაც ვნახავ ეთაყვანე და ეხლა ეს მაკმარე!..

ნიკო.

დიცა, რა მიგიჩქარებს. ცოტა გიმუსაიფოთ.

სოსო.

არა, შენი ჭირიმე, გამიშვით. არ დამლუპოთ.(მიდის)

ნიკო. (თავისთვს)

ამ უმედურის შვილსა ეს რა ცოდვა სწვევია?
ცოტა მაინც რაც ჰქონდა ისიც გამოლევია!..

მაშა.

კარგი შვილი დედებისჭენ რიგიან არყოფა სოსოს?
ანბობენ კიდეც უფროსსა მალიან თავის უფროსს.

ისიონი და მაქსიმე.

მაქსიმე.

ეს ეს არის გაიღვიძა, ჩემო ბატონო, კმარტალი.
ნიკოსთან თუ სხვა საქმისთვს, ესკი არ გიცი
მართალი.

მამა.

მიხვალ მოხვალე, კარგათ ეძებრობს თვალი!
მოდი, ახლოს დამიწყევ, ცხვირს ჰირზედ ფოსტალი!

ნიკო.

წადი სთხოვე მობაძნეს; ბაბა რაღა თქმა ვინდა.
(მ. ქ. ვადის)

მამა.

შვილო, შენ ემუსაიფე! მე ავად გარ ცოტა (ვადის)

ნიკო და კვარტალი (ესვევიან ერთმანერთს.)

კვარტალი

ნიკოლან! რასაქ, პოლიციუსტა, ეთაუვა?

ნიკო

ეშალობა! — თქუსნ რითარა ხარით?

კვარტალი

ჩუსნც შვენობით ვასლავარ —

ნიკო.

რუსეთით მარტო მოხვედით თუ სხუც ვინმე მოეუე?

ნიკო

სტავრაპოლიძის თუთქმის ორნი მოვედით ერთად, (სიცილით) უკანაში გამოვიშვით, მალიან გა-მოცვლილხართ.

კვარკალი

რაზეშეცა ნიკო! რისთვის ცაცაბერდა?
ჩვენი მოპირების შემდეგ ოთხი წელი გავიდა.

ნიკო

როგორ გავიფიქრეთ

კვარკალი

მაღიან კარგათ მეშინია.
რა წაგვეთ იმითი ეროპიანურათ რომ მოგეპირდით?
შენ კანდიდატი ვიყი ჰე ჩვენს აქ გიგარგეთ ტყუილათ.

ნიკო. (ცასრებით.)

მაგისთანა არბებით დიდათ მსიამოვნებდა.
და საშინაოდ ბრანდებით, ან კი მაგარს ჩაის
ლეღებთ?

კვარკალი.

მე ჩემო ბატონო, სადაც საქართველი!
აქეთ საქი წელია რაც გურ ჰე გურ კვარკალი.
ჯამაგირი ცოტაა, მაგრამ გამოსარჩენი,
თუკი მარდათ გაისარჯე გამოჩნდება ამდენი!

(თმას იწევს.)

გისაც კელში ჩავიგდებთ ის სოქე ჩვენი ჰაერია,
სან ქართველი, სან სომეხი, თათარი, სან ურია.

ნიკო. (შეწუხდება) (თავისთვს)

გი უბედურობას! ეს სულ უგრო წამხდარა,
ნამუსისგან გამოსულა, უბარისწყალო გამხდარა!

(სმა მალლა) ჰო, მეცრალა გინდათ? პრისკოვია ადრეა!
ჯერ მალიან უმწეოსარ არ მოგცემენ მისთვს.
როგორც გაცნობ საშსხურში ყველასთვს გაგისწრია,
ერთად გინც გიზდებოდით ამხანაგებისთვს.

ევარკალი.

არა, ბარამი მჯობია, მაგრამ ყველას გვჯობს კოსტა:
მეც ჯ ბარამსაც ორგემ გადაგვსწრა!
(ფენჯერში იყურება) ა ისინიც აქერ, დანე!
შენთან მოდიან.
(სიცილით) ჯობი გვერდს მოიდგა.. თუ როგორც იცნეს.

ისინიც, ბარამ ჯ კოსტა. (მიესალმებიან ნიკოს კოცნით.)

ნიკო.

რასა იქთ რიგორ ბმანდებით?
(ორიგე ერთსმად) ორნიგ გასლავართ მშვიდობით.

ნიკო.

დაილუბოდით კიდეც. მჯიგანზედ ჩაოსვედით.

კოსტა,

არარა დაგვლანაგდა? დრო ძვებით გიახელით! (სხდებიან

ბარამ.

რათ მაგრე მოსხლეტილხართ, ვაჟო ხომ არ გაძ-
ნელებიხართ?

ნიკოლ.

არა, კარგათ ვარ, მაგრამ დღეს ცუდი მაცქვა. —
სხვა შენ რასა იქ? როგორ ხარ ჩემი სიდ მიგელია?
მალიან გეშვენის.....

ბარამ. (თავმოწონებით)

არ გიცი გის არ უსდება მხრებზედ ქალღეტები?
(მხრებს აძრევს) მეც ყოველწელ ჩხუბში ვარ
ტყვლათ არ გესიტყვები!

ნიკოლ.

შენზედ ვლაპარაკობდი შენის ქებით ამავსო (კო-
ნტ კვართოლს უხუსნებს.)
მითხარი ჯვრები, მენდლები, კოსტას ოხრად აქუსო..

კოსტა (შეფერებით.)

ჰო, კარგათ მაქუს ხარისხი, ჯერ რაც შემეფერება;
უფროსებიც მწყალობენ არავინ მემტერება.

ნიკოლ.

მეტად მოხარული ვარ, კოსტა, მითხარი გრთი:
სად მსახურებ? ასე მალე როგორ გაბედნიერდი?

კოსტა. (ჩაეხვეულებს.)

შენ რომ რუსეთში წადი მე შვიდი დრაგუნში,
მალე ჩხუბში დავესწარ, ტყვე მომარტყეს გულში,

მაგრამ მე ექიმები მაძლევენ კარგს წამალსა
და რომ მოგრჩი ეს ჭკვარი ემიაგრეს ჩემსა
სიცოცხლეს. (უჩუმრებს სიცილს).

ყარსის ომიანის დროს ცხენმა მარკვეთ მიგელი,
მაშინ ჩინს და გიორგის ერთად გამოგჭკარ ძველი.
მარშანაც ლეკის ჩხუბში, ჩუმნი გრიგსკი რომ
მოჭკლეს,
ანნა ბანცით გამობმული ზედ გულზედ მომახალეს!

ნიკო. (ამოსთქვით)

გაბედნიერებულხარ! მუნდირიც გაქვს ლამაზი!

ბარამ (თვმოწონებით.)

კერ რა არი! ანბობენ გითომც იყოს უქმეზი:
დიდი სანია უნდათ ფორმა გამოიცვალონ
და მილვარზედ ორ პირად ოქროს კანტი ჩაცვივლონ.

კოსტა.

ჭო! ჭო! ჭო! რა იქნება მაშინ ფეხზედაც ლეზი!
(ფესვზედ იხედება)
პოლკიც ალარსად იქნება ჩუმნს პოლკზედ უმეტესი..

ნიკო.

დიდად გისიამოვნე და გარ გახარებული,
რომ ყმელა მაგრე ენახეთ დაბედნიერებული.

გვარტალი.

ჩუმნკი არა ევიჭირს რა, მაგრამ სწუალი გიგო!
სამსახურში არ შეიდა, ოჯახსა ქალი მიჰყო,

რაც იცოდა დაგიწყო რუსული ანბანი
ზის სასტრში და მუშაობს, შეიქმნა სლესარი.

ბარამ. (გაზმორებით)

აწკი დროა წავიდეთ სულარ დავიცვიანეთ?
სამსახურში საქმე გვაქვს; ნიკოს კიდევ მოგვენებთ.
(სუფთელიანი ეკვლენ).—

გამოსვლა მეოთხე.

(კვასაძის სასტრში, ნიკოს ოთახში, დადის დაფიქრებული: ბოლოს ამოიოხრებს და იტყვის)

გაჟ. საწყალო მამუკო! რა შვილები გეზდებათ,
სხვასა გერას სწავლობენ, თავისიც ავიწყდებათ!
გეშინიან ათვებენ შეტის შეტის დაკვესით,
თუ არ დროშკით ორბიტსაც არ ეიგლიან ფეხით.
ზოგსა ყურში ურტყა კალამი გამოქრილი,
ზოგი შამის დანარჩენს სამკვდროს აჭყოლიან
და ლეზგების გულისათვს დრაგუნებში ძიდიან,
ზოგთა პოლიციაში თავი მოსწორთ კვარტლობით,
იბერებიან, ჭკვიფენ ფულებს უსაქართლობით;
ამ ეგვარად თავის მშობლისა ალუხნდებიან მკერდს
და ამისთანა ყოფით თავს რაცხვენ ბედნიერად! ..

ისინიგე ჯ მაქსიმე.

მაქსიმე.

გულსც კაცი გიახლოთ;
შეიძლება რომ ნახოთ?

ნიკო.

წადი მობძანდეს, უთხარი,
მალე გაულე მას კარი!

ისინიგე ჯ გიგო (ჭკოცნის ნიკოს,)

ნიკო.

სადგან გაგჭირდი გიგო?სულ გერ მოგიფიქრებდი,
თუ სოფლიდგან ასე მალე მოსულდი მხსნელი!..

გიგო. (სიცილით)

დღეს შეგიტყვე შენი მოსვლა.გიყავით გაღმოგარდი.
ესლსც ისე მიყვარხარ, როგორც უწინ მიყვარდი!
(ჭკოცნის)

ნიკო: (თავის კვრით)

დიდი მაღლობელი გარ რომე არ დამიგვიწყე.
ასე მალე სოფლიდგან ან რა რიგით მოხვნახე?..
სხვა რასა იქო? — დაბძანდით!

გიგო. (ჯდება)

გმადლობ! მშვდობით გარ ლუთით!(ცოტა სიჩუმე)
ნეტავ, რისთვს იყავი ისე დაფიქრებული?

ასე მალე მოგეწყინა! რაა სარ შეწუხებული?

ნიკო.

ძველ ამსანაგს გიყურებ შენთან მოშეწყინება,
მაგრამ ერთი უნდა გითხრა, გიცი არ გეწყინება.
ძველი ამსანაგები გუშინ უველანი გვასხენ
ზოგი ჩინით, ზოგით ფული დაბედნიერებული,
მაგრამ ესაი მაკვრებს. შენ ეგრე დაგინახე,
ერთი ჯუარიც არა გაქვს გულზედ მიკერებული.
ილბალი არ გექონია...

გიგო.

იმ შენ რისგან გეთხია?
ჩანგები და მენდლები რომ არაფრად გეძია?
(ცაკცახვო) გცინა და გეუნება! ასე უოფა მოხდება.

ნიკო.

დაუფარავად მეტყვი, არ მიყვარს ყარაფერობა?
მაშ რალაში მდგომარეობს ჩუენი ბედნიერობა!..

გიგო.

რა გქნა, ვინდა დამშალე! არა მსურს სამსახური!
კმოლ ცხოვრების მოყვარემ ოჯახს მიეცდე უფრო;
თავისუფალად სასლში გზიავარ, არავის არ გუწუნებ
და სკოლანახალიც კვირტის ფას ყურ ღუნის
ფასში ავილებ.
ეს სასიათიც მაქვს, უნდა გითხრა ძართალი,
არც ეპოლეტი მიკვრის, არც ჯვარი, არც მედალი.

კეთილად გარ შემკვდარი დედასთან ჯ დასთანა
ჯ ბედნიერებად მიჩნს ცხოვრება ამისთანა.—

ნიკო. (სიცილით)

დედასთან ჯ დასთანა შეცვლობა თუმც კარგია,
მაგრამ სჭირათ მაინ ეოფაც, გსედავთ, რომ არ გარგია.

(სიჩუმე) რასა იქს თქუენი და? ღიდი გაიზდებოდა.
გასთავს პატარობისას სკამზედ რამა სლუებოდა?
ესლა ყველ გვრც გრცნო, მასაც დაგაწყებოდი.

გრგო.

დიახ, სულ არ ახსოვართ გუშინ გეუბნებოდი,

ნიკო.

სეტყვ თქუენს სახლში ეოფაზედ თქუენი და
რასა ჰფიქრობს?
მე მგონია ისიც გირჩევსთ, რომ საძსხური
გიდოსთ?

გიგო.

ის უფრო შეკეცვდ არის ამა ჩემის ზრახვისა!
მისთვს ბედი სასიძო კარგი, კარგი მაზრახვა.
ეპოლეტების, ჯვრების ჯ მენდლების მექონი,
არ შეირთო ჯ იწუნო პირში გამოცხო ქონი.

ნიკო (სიხარულით თავისთვს)

მონდოდა გამოქცევა, შემეძლო ამის ჭაბრუბი,
მაგრამ ეს ალარა ხუთრიბს, ძალზედ ვემასხარები?

(ხმა მალლა) ღმერთო შენს შიდლს! სად ყოფილა,
ჰა, ნაძლევი ქართველი!
მოდი შენი ჭირიმე გაკოცო მომეც, კვლი! (კო-
ცნიან ერთმანერთს)

გამოხსვლა მესამე.

(კეთილშობილი უცქირილობა, განათლებული ოთა-
ხი. ზალაში შეგრძნ შუზაკას. ელენე გაათვებს
ლაკურს ჭ დაკლებ, სხვები იწყებენ ცნობას.
ნიკო მიჩერებია ელენეს გამოშტერებით. ვიდა
მეორეზედ უზის.)

ნიკო.

ვიდა მოდი, რა გითხრა; მეთაყვანე მითხარი,
ის ქალი ვინ არის შენთანზედ ჩამოშვებარი?

ვიდა.

აბა რომელი? ნიკო? აქ სხვაც ბევრი ქალია,

ნიკო.

სხვა ქალებიც სხედან, მე თუმცა მართალია,
მაგრამ ის, ცალკე რომ ზის, ეჭვი, ჭკვიანია,
ძალიან ლამაზიც არი, შავთვალ წარბებიანი.

ვიდა. (სიცილით)

თუ გინდა გაგაცნობ! მას კიდევ იამება.

ნიკო.

მალიან დავიძაღლე, შეტყდ კარგი იქნება.

გივო. (მიიყვანს სიცილით) (ნიკოს).
საყვარელო მეგობარო! გთხოვთ იცნობდეთ ჩემს დას!

(დას) ჯ შენც ჩემი დაო, სცნობდე ჩემს მეგობარსა!

(ქალებ ჯ ნიკო თავს უკრავენ ერთმანეთის ჯ სხდებიან.)

ელენე.
ერთს დროს ერთმანეთის გაცნობა ითქმოდა ერთ ბიის დროება. —
ქალა სულასლად დაგვშორდა ერთმანეთის გაცნობა.
(ქალს) სასიამოვნო არის ჯ დიდათვე მახარის
ნახვა, ყოველს შემთხვევაში ჩემის ძმის მეგობარისა.
(ნიკოს) ბედნიერ სოლმე მიიჩნიო თქვენი ქება
ჩემი ძმა ჯ დიდთ გამახარა ამ უკადე თქვენმა ნახვამ.

ნიკო: (თავის კბილით-)
დიახ, მეც ზიადი ბედნიერ ერთად გიზდებოდით,
შენა ერთად ვიყავით, არიდეს გამორდებოდით.

ელენე.
სწორეს დიდათვე ჰსურდა თქვენთან წამოსულიყო,
მაგრამ ველარ მოახერხა ჯ ოჯახს ძალი მიჰყო;

ჭკლა შინა კაცია სახლ-კარობის გარგებს..
(ამოხვრით) მხოლ კარგი საქმე ამითი რას წაგებს?

ნიკო

დიახ, კარგი საქმე! მაგასა იქმს ყოველი,
მუშაობის მოყვარე, კარგი მაძულის შვილი.
(მიირეკს სკამს ელენესკენ ჰ ბოლოს უცბ შეკრთება.)
შკაცრადღ კნიაზო! გთხოვთ მომიტევოთ! შემცდა.
რუსეთშიღ გარ დიდგული ჰ აქ სულ დამავიწყდა,
ჩვენნებური ჩვეულება...
რომე აქ არ შეიძლება თამა... თამა... თამაშობა...

ელენე. (სიცილით)

ნეტა რა დაგემართათ! რათ მიკვირსართ შიშს?
ანუ რა მოგვიდით, რისთვს იხდით ბოდიშს?
კმეთილშობილთან ჯდომა, არა,რა საწყენია?
მაგრამ ბიჭბუჭებისა შესედვაცკი მრცხვენია!

ნიკო. (თავს უკრავს. ცოტახნის სიჩუმე.)
რომელ სასწავლებელში, სად გაიზარდეთ თქვენა?
რუსული უკეთ იცით, თუ ფრანცუზული ენა?

ელენე. (ამოსვრით)

არსად არ მისწავლია, ოჯახში გარ გართული!
რუსულიც არ მიკიაზის, გუცი მხოლოდ ქართული!

ნიკო. (სიცილით)

მაშ თქვენი მათ არ ეკუთვნით, სხვა ენებს რომ წუწებენ,

გელარც იმათ სწავლობენ, ქართულსაც ავიწყებენ?.
(ცოტახანს სიჩუმე)

ერთი გეთხოვა მიბძანეთ! თქვენობა კარგია,
მაგრამ კაცი თქვენში უცოლოდ არ გარგია;
აქაიდისც უნდ შეერთო, რისთვის დაიგვიანა?
მეემბ ქალი გულ იშოვა ლამაზი, მზითვიანა?

ელენე.

კი მისცემენ, მაგრამ ის სილამაზეს არ დასდევს,
არც ცოლით უნდ გაძღარდეს, სულაც არ იახოვს მზითვსა:
მას სურს სულს მოუპოვოს ერთგული მეგობარი.
ჯერ მგონია ამაში ის არ იყოს შემცდარი! —
ბედნიერი ის არ არის გასაც აქვს ბევრი ფული,
მაგრამ ვინც სულით გულით არის განსვენებული.

ნიკო.

მეც თანახმა ვახლავარ, მართალი ბძანებაა!

ელენე. (ღვინებს)

აწ შენ წახვალ დროც არი, სუფევილ ემზადები!
სვედვით! შესიფში დრო როგორ მალე თავდება?
მშვიდობით.....

ნიკო. (თავისთვის)

ვფიქრავ, ჯერ არ მინახავს უფრო მკვეთი ქალი!
რა მშვენიერათა სჯის? რაც რომ სთქვა—სულ მართალი!... —

გამოსვლა მეოთხე სამის ოჯს შემდეგ.

(კვესამის სახლში. ნიკოს ოთახში. მამა და შვილი მუსაიფობენ.)

მამა.

შვილო რისთვის არ გინდა მითხარ მდივანბეგობა?

ნიკო.

ბატონო შინ ყოფა სიკვდს მე ეს ჯერიც შეეთვა.
ვინ კარგი იქნება, შექითამობა დავიწყო,
სწყალობელს კაცო ღვთვი გამრო, გაცილო და
გწუხო?...

მამა.

გამოხვენას ნუ იწყებ, გაისარჯე კეთილად.
საზოგადო საქმესა თავი შესწირე სრულად!...

ნიკო.

მაცას მართლა ბრძანებ, დიახ კარგი მსმენია!
მაგრამ ოჯახობაცა საზოგადო საქმეა.
ჯერს ჩემნი უმწეკლები სამსახურში ემებენ
და მკერდსს ვანძსა, მამულსა, უბედლოდ ახარებენ.
სამსახურშიაც მოგვრეშს ჩემნ ბედ მაკლდენს ფულს,
რასაც, დამეშვებულს, ვერ ბრძანებ მამულს!

მამა.

მაგაზედ ეთხმები, ეგ ნუ გინდა—მართალი,

მაგრამ ერთი საქმისთვის გარ მე შენზედ გამწყრალი:

დიდის კმაყოფილებით ქალს გაძლევდა სულია
და შენკი დაიწუნე, ნინო განა ცუდია?

ნიკო.

გინ ანბობს თუ ცუდია? მაგრამ მე დალოცვილო
შორეს სად გვერ შეგირთავ! ერთი მინდა საცოლო?
მე სხვა ქალი არ მინდა უნდ ელანე შეგირთო,
რაც გენებოს მიეცით! ნებაკი უნდა დამრთო!

მამა. (სიცილით)

ეჰ მართალი მგონია გვერხარ კარგი ხუმარი!
ვინ უსწავლელი ელანე, ვინ შენისთანა ქმარი?

ნიკო. (ბეჯითად)

არა თქუფნის ძმასა გფიცავ! ეს არ იყოს სუმრობა!
სულით და გულით მინდა, ბატონო, მისი ქორწილი!

მამა. (გაოცებით).

შვილო შენი ნებაა არ დავიკნინ მალას!
მაგრამ რითარ შეირთავ, მითხარ, გაუზდელს ქალსა?

ნიკო.

რას ემსიო, მითხარი კარგი განათლებულსა?
ჰოკოლუსტა რომ იცის, ვერ ანბობენ ქართულსა,
თავ მოხდილნი, მკერდ შიშველნი ბალებში რომ დახტიან,

ქართველის ალარა გვანან მოდგა იმისიან? ✓
ვინც სწავლულად მათ რაცხვენ, ისინი მათ შეარათონ!

ჯე შე მაგ ნაირ სასძლოს, სდობია მოშაშორონ.
შე ვლუე შვვირთო მსურს შან გაზდილი ქალი!
საში თვე რაც მისკვნ მიქირავს მარკვეთ თვალი.

მაშა.

ეჰ შვლო გერას ამცუვ! ასრულდეს შენი ნება!
შენკი ბეღნიერათ იყვ ჯე შე რა შენალვლება?

გაშოსვლა მესხეთე.

(კაზარმის წინ დადიან სხვა ჯარისკაცები, მათ რიცხვში კოხტა ჯარიმია ერთი კაცი წვენს მიუცანს, კოხტა წიკითხავს ჯე დაუკუბს.)

ვაი უბედურობას! მოდი ბარამ რა გითხრა:
ნიკო ვეფხვებულა, აი ლერთი გაუწყრა!

ბარამ. (მიკარდება)

ვაი სწყალი ნიკო! იმ ყვარელ ირეკებოდა,
რომ შე ალვე ვფიქრობდი, სწორეთ გვიქნებოდა.
მსხვლ-მსხვლ ჩანაფიკებსა რომ არ ეპუებოდა,
რასაკვირველია, მას სულ სიცოცხლე შეჰრებოდა!....

კოხტა.

ერთბაშად რომ უპირებდენ სულში სეკრეტრობასა!

მიცემ არ აკლებინა თურმე ოჯახობასა?

ბარამ (ამოსძრახა.)

ჭა, რუსეთშიც წასული კარგ ბეგრნი ნახულა,
მაგრამ ჩუწნებური შკაუით ალარავინ მოსულა!
ერთი წავიდეთ გნახოთ კოსტა თუ შენც გცალია,
რაგორ არის ჟვთა, მსუბუქათ, თუ მალიან?

კოსტა,

ჟვიკა არ გამხდარა, ისევ შერეკილი:
ლხინში მიუწვევივართ, ძველად აქეს ქორწილი.

ბარამ. (გაიკვრაგებით)

რაგორა თუ ქორწილი?! გისი ქალი შეურთავს?

კოსტა.

ვიცის და მოსწრულებია, ალარცკი დაუნიშნავს,
ჰირ ჯე ჰირ წაუყვანია.

ბარამ. (გაიკვრაგებით.)

ესეც სიცოცხით უქნია! —
ჩუწნა პოლკის კამანდირმა ძლია კარგი ქალი,
დაჰე, ის არ შეირთო! აი აი დაუდეგს თვალი!

კოსტა

შერე მის შეცოც არ ჰყავს არც ქალი ჯე არც
ვაჟი.
თურმე აკი სიცოცხით არ დაუშდა შკაუში! (იცინის)
(გაიკრცხვი.) განათლებულსი გართო, მოიგლიან
ჰარიუსა.

ჯ ამ ცვარ შემთხვევაში კი, ჭკვიანს ანგარიშს.

ბარამ.

ნეტავ რისგან მოუვიდა. ან ასე რატომ შესცდა, მოეწონა კიდევც შინ გაზდილი ციცოს და?... ცოტა მაინც ესმოდეს ნეტავ საწყალს რუსული, (ხელითად) არა, რაღა თქმა უნდა? ჭკუა აქვს დაკარგული!...

ნიკო.

(დაცინვით) ვსარგებლობ წიგნია, მოდითა იწერება.—

მე არ მჭალიან, შენ წადი თუ არ დაგმზარება!

ბარამ. (დაჭმუნვით).

არც მე მინდა დაგესწრო ამ ნაირსა ქალწილსა, მუზიკაც არ ეყოლება, ჯუდუკი მოეგრის მილსა.

თ. აკ. წერეთელი.

დასასრული.

1859-სა წელსა.
დეკემბრის 14-სა დღესა.—

მუსაშბაზი.

ნუ მასმენ ღვინოს, ულვინოდ გარ მოყვარულ შენა ეშხითა;
თვარა მომესთლება ჭარმახოქება ენა ოგვლისა,
ესდენ სან კრძალვით დაფარულია ღრმად ჩემს გულსა:
უიქიოს შენდა მაშარო, ჩემს სიყვარულსა,
ცნეგვათა, ისგრათ,იდუმალად მომდინარს ცრემლსა,
ჩემს შესაბრალისს გაშმაგებს ცრობათ დაფანცვით.
ნუ მასმენ ღვინოს....
ეშლის ურჩისა დასამშვიდად მცირედ გონება
შეშრომილ ჯ მისიცა გსურს დაბნელება;
მის დასამონად, იცი, კმარა შენი შვენება,
ერთი მოხედვა ცრფიალებით, მცირ ყურადღება;
იცი, მარამა ხასკი მძლავს მლიმარეს სახით;
ნუ მასმენ ღვინოს...
რადგან არ იშლი ჩემ საკუთრად შენს სახ-
ცრკ სურვილს,

ჯ ჭილდად გარდა მაძლევ, ოღეს შევსწავ
თასს ალვისლს;
მაშ გარდის ნაცვლად, მასუნე გარდა შენს ლწვ-
ზედ გაშლილს;
ჯ მაშინ გინა სიხარულით, შევსწავ თვთ სიკვ-
დილს?
რად მინდა ღვინო, თუ მერ მეცოვ, მიცრფი მთგ-
რალ ეშსითო — —
ნუ მასმევ ღვინოს...
ზოგჯერ მდუმარე გიმზერ, ოდეს ეშსით ალვ-
სილი,
მრწამს რომ ლწვზედ გარდაგკვრია ნუშის
შვავილი;
მაშინ მას ზედა დაკონების მკლავს მე სურვილი!
ო ვინდა, მოშკალ, მოთმინების არლა მაქვს
მალი!
ისმინე, გკშდები, ცნობა არ მაქვს, გმოქდები
ეშსით,
ნუ მასმევ ღვინოს... — —

თ. გ. ორბელიანი.

(ნათარგმნი.)

კმოილი რჩევა ბევრი მსმენია,
დარიგებაც და დაპირებაც;
მეუბნებოდენ: «ნუ მოეწყენია,
ჩუნც შეგეწყობი, ცოტა დაგვცალ!»

ზრუნვა დავუშვი, რჩევა დამიყო,
ცდაშიდ შემშილა კინალამ მოკვდა!
მაგრამ კმოილი კაცი გამიხდა,
ღმერთმა უშველოს, კლასიერებს ესლა!

ყოველ დღე ჯერს შეგეგს სამადლოს,
ქორასაც ან მახოგს, ისე უშვარგარ!
ვარდაგხვევი მე, რომ შემეძლოს,
მაგრამ რა რიგად? ის კაცი მე გარ!...

თ. აგ. წერეთელი.

წირვის მოსმენა.

სანგრძლივად ჭრეკდენ სამრეკლოს ზარსა,
ყველა იწერდა ამ დროს პირჯვარსა,

ემზადებიან წირვაზე წასვლას—
აი! მოვიდნენ სამების ტაძარს!
მორთულა, მოკმაზული შევლენ საყდარში,
ზოგნი დგებიან მის კარის ბჭეში.
აქ მლუდელი იტყვს კურთხეულ არსა?—
ჯ დიაკვანი მოჰყვება ყამნსა!
დიდება შენდა ჯი! ღმერთო ჩუნო,
დიდება შენდა ქუყნის გამჩენო!
წმიდათ ღმერთო, მამათ ჩუნო—
შენ შეგვიწყალე უფალო ჩუნო!
წირვა გის ესმის, ვინ უგდებს ყურსა:
აქ ის განსჯაა გის რა აცვა,
როგორ თმაშოხს ქეთო ლეკურსა—
ან გუშინ ნანას თავს რა ეხვა!
მათოს თასავრავს ძრიელ აქებენ,
ჯერ იმისთანა არვის ჰქონია!
მის დედამთილსა ცოდვით აგსებენ—
თუ მისი ფასი გაუგონია!
სოფელს სარტყელი შუშუნიერია,
არსად უნახავსთ მათ იმისთანა,
თუმცა კი დასცდს მქრალი ფერია,
მაინც მაინცა მოსაწონია!
გაბა აცვა მოხიანტკვა
ჯ მე ოხესაც როიგლასია!

შუბლსა წაუკრავს რაღაც რიკრიკა
ვინ გამოიცნოს მაისი თვისია.

ერთმან უცრად აქ ჩაიცქვა
ჯ გამოუჩნდა შუბლს მატრაკვეა.
გული უწუხდა გარსეტს აბრალებს—
იქით-აქეთა უყურებს ქალებს!

ნანუა ამბობს რა არის ნეტა,
ამ ქალმა მეტად გარდაამტკა!...
აქ კუშალად დაჭრეს სამრეკლოს ზარი—
საკურთხევლისა განელო გარი!

ოდეს დასრულდა წირვისა წესი,
ჩამოიღოცავს ჩუღნი ხუცესი!
თუმცა საყდრიდგან ხალხი გამოდის
კვლავ ყაყანია ახლისა მოდის!

ხმა მაღლა შექმნეს რაღაც ჩოხჩოლი,
ეს მისი რძალი, ეს მისი ცოლი.
მართა არ არის სხუბის ამყოლი,
ჰგლაგია ხოშ არის თბოლი!

თუ ვინმე ჰკითხა: იყავ წირვაზე?—
რასაკვირველია (მოწიწებით),
მე ადრე მიველ თითქმის ყველაზე
ჯ გამოხვლიამდინ გიდექ ლოცხით;
მარამ გარწმუნებთ არ გაუგია სად იყო,
იგი,—

მოდაზედ ჰქონდა მას საუბარი!
ოდესაც შეჰხვდა გამოსვლის რიგი—
წინ მოუვლიდა თვსი მოძღვარი.
  მაშინ შეიტყო წირვა დასრულდა,
განცვიფრებული იყურებოდა,
თუმცა გუშავ შესვლა საყდარში ჰსურდა;
მარამ სირცხვილით თითქოს დნებოდა!
  სადღაა ახა აქ სასოება,
ჰოი! ალასრულეთ გვლავ თქუენი ნება!
ოლონდ საყდარში ოდეს შახვედეთ—
იმ დროს მაინცა ღმერთი ადიდეთ!—

დიმ. ბერიევი.

1861 წელს.

მეცხრამეტე საუკუნეში მცხოვრებლის ქრისტიანის მხედველობაში თუ რათდენ დამცირებული არს ზნეობითი განათლება დასავლეთის მცრობისა შინა.

არიან საგანნი, რომელნიცა არათდეს არ მცირდებიან, ამისთვს, რომელ იგინი არიან ურიად მახლობელ კაცობრივის ბუნებასთან.— ეს არს ქრისტიანობა, მარად მდიდარი სიტყვის საუნჯითა კაცის გონებისათვს ჯ გულისა.

დრონი დეგნულობისანი ჯ თვი კეთილდღეობისანი, გვონებ, იცულებიან ერთმანეთს შორის მოთხრობათა შინა ქრისტიანობისახა ჯ უკუნ მოიქცევიან უკუძალესის სიბრძნის ნებითა წინათვე დანიშნულს საუკუნეს, რათამცა დასაჯდეს, განსწმიდოს ჯ განახლოს კაცობრიობა.—

კიდეც, რომელზედაც შეიმუსვრის განა-

თლება, იგუსხმების თაყვანის_ცემა სიმდიდრისა ანუ ვერცხლისადმი, რომელიცა განუყოფელ ზნებისა საფლავსა.—შესაძლებელ არს თქმად, რომელ ხსენებული მწერლობა შეუდგების ჩინ მიჩინის (კიტაის) იანლის სვეტის ფილოსოფოსისა, რომელიც არსებობდა ოცრიად წინარე ყამსა კონფუციასისა და ამტკიცებდა, რომელ თავის_მოყვარეობა და საკუთარი სარგებლობა უნდა ჰგიებდეს მოშვანებელად მოძრაობაში ჩუენის მოქმედებისა და ქცევისასა, და მასთანვე ყოველთა ჩუენთა მოვალეობათა, რომელზედაც დაფუძნებული არიან გაგრძელობანი მოძრის კაცთა შორის მხოლოთ მქონების ძალი, ოდეს იგინი ერთმანეთს ჩუენთა საკუთართა სარგებლობათა.—გარნა ფილოსოფოსობამ კონფუციასამ, რომელიც დაიბადა **550** წელსა წინარე ქრისტიანობისა, მოახდო იანლის სჯულის_არსებობა და დაიწყო ქადაგება: გმეობისა მოძრობილება სჯულითა და უფლებათა, პატივის_ცემა უხუცესთა, მშვიდობა და თავმდაბლობა მოძრის თანასწორთა, სიფხიზლე და შებრალება საწყალთა, მხოლოთ მცხოვრებნი დასავლეთის მწერლობისანი, წინა_აღდგე ამისა,

როგორც ჰსჩანს, ცდილობენ განლვებასა ქვლ_ახლით იანლის ფილოსოფოსობის ჰაზრისასა, ჯ ამისგამო დამცირდებიან უმეტეს, ვიდრე ა წ ინდელის ყამის კიტაის მცხოვრებნი.

ვერცხლით_მოყვარება ხსენებული ევროპიაში სრულიად დაბნელებს პატივის_ცემასა, რომელსაც ძველნი მიუძღუნიდნენ გმირლ_მოქმედებასა. თუმცალა ესე გვარი ქცევა, ერთის მხრით, წარმოსცემს სამოქალაქოს კმირლ_დღეობასა, გარნა, მეორის მხრით, მიჰყავს ზნეობა სრულიად განხრწნილობაში.

გარდა ამისა, ჩუენ გვიკვირს მოთხრობის წერილებშიაც, რომელ სილამაზესა ოქროჲსასა არა ძალ_ედგა დაბნელება ლუთაებრიგის გმირლ_მოქმედების ნათლისასა. ალექსანდრე დიდი პატივცემული იყო თვს დროს ხალხისაგან, გარნა, მასვე დროს, ფიქრიან, ნაცნობი თვსის განწირულის სიგლახაკითა, იყო აღრჩეული ლაშქართ წინამძღურათ მას დროს, ოდეს ეს აღრჩეულები გაცი, იღებდა თვსის ჭკიდამ წყალსა, ჯ მისი მშვიდი მემსხედრე აცხობდა პურსა.—რომაელნი, ერთის დროს ჟრიად გარეგნილნი, თაყვანს

ჰხედვდნენ ლიტკალტის ჴ კრასის სიმდიდრისათჳს მათისა, გარნა მასვე დროს, განცჳფრდებოდნენ კეთილ-მოქმედებასა კატონისასს. განათლება დასავლეთის ევროპიისა ამ წინდელ-ყამს, არ წარმოადგენს მზგავსს მაგალითსა.

სიძვარული კეთილისა ჴ მშვენიერისა რისამე, რომელიც სულით გაამხნევებდა ამ წინდელს-ყამს კაცთა «ჩუმს დროში მას დაუთმია ადგილი საკუთარ სარგებლობისათჳს. ამ განსაკუთრებითი პატივის-ცემა ეკუთვნის მხოლოდ სიმდიდრეს. — სიმდიდრე ესე დასავლეთის ევროპიაში დაუსაკუთრებს დიდებულებასა მხოლოთ კაცსა, მქონებელსა ვერცხლისასა, გარნა კაცი საწყალი მოსპობილ არს ღონისძიებისა, რათამცა გამოაჩინოს რაჲმე კეთილი. — მცხოვრებია ევროპიისათა გულ-მტკივნეული ჰყოფს მხოლოთ ის, რომელსაც აქუს დაკავშირება მათის ჰირდაპირ სარგებლობასთან; მაგრ მოითხოვების საზოგადოებისაგან მხოლოთ ის, რომელიდამცა შესაძლებელ-არს მიღება სარგებლობისა, ჴ დანარჩენისათჳს ფრიად გულ-გრილობენ. — სამოქალაქო კეთილ-მოქმედებანი მოგზაუ-

რობენ დავიწყებაში ჴ მიიფარვიან უცნობე-
ლობაში. — საზოგადოების ჰაზრს მუნ ალურ-
ჩვევია თავისა თქმისათჳს თქრთ საგანია თა-
ყვანის-ცემისა გარემე რომლისაც შეყრილ-
არს საზოგადოება. ვითარცა ძველთა დრო-
თა შინა ვსტალეი გარემე სამლთოს ცმც-
ხლისა. აი სად მოძღვნარებს ნავადყოფი ყო
ველთა ბოროტთა. დაცყოფი სიცრუჱსა ჴ
მცნიერის განათლებითა; აი საიდამაც წამო-
ცემის გულგრილობა ეკრობაელთა ყმი-
ლისადმი საზოგადოებისასა, თავის მოყვარე-
ობა ჴ მოძულება ვცთა ჴ ქრისტიანულის
მოვალეობათა. —

განათლება დასავლეთის ეკრობაში ან წი-
დელ ჟამს უჯერესს ყმილ-მოქმედებასა
განაცჯერებელის გულ-გრილობითა, მაშინ
ოდეს რომაელთა ვერ ძალედვათ მიხწეა
ჰატიგისადმი, ვიდრემდის არ განეცლოთ ტა-
ძარსა ზედა ყმილ-მოქმედებისასა.

შესაძლებელ არს, რომელი ალმოჩნდეს
უსარგებლოთ, უკმოთ ვიწო განსჯა ამა
საგანსაზედა; გარნა ყოველსავე შემთხვევაში
ჟერ არს ხმარება ძალისა ჳცხრიკვის ჰე-
თილისათჳს, რათამცა დავაძყაროთ ყმილ-

მოქმედება ხარისხსა ზედა უმაღლეს მისსა, რომელზედაც ჰგიებს სიმდიდრე ჰაზრისაებრ დასავლეთის ევროპიელთა ხალხთა ანუ საზოგადოებათა. — მოვიხსენოთ ჩუენთა, რომ ბერძენთა ქვეყანაში უბრალო ბალახის გვრგვინი შეადგენდა საგანსა უწარჩინებულგანი სურვილისასა; მოვიხსენოთ გვალად, რომელ რომში გვირგვინი სარდალთა არა მტკიცებრწყინვალებდა გვირგვინსაზედ მოქალაქებისასა ჯ დასახრობელ ვოქვათ ესეც, რომელ დამმარცხებელი ოლიმპიის შეყრილობაში მიიღებდა ჯილდოდ მცირის ფიფუნის ფოთლის გვირგვინსა: ჯილდო ესე ფასობდა მას ყამს ესოდენ უპირატესად, რომ ცნობისაებრ ბერძენთა, იგი მიანიჭებდა გამარჯვებულსა უმაღლესსა კეთილსა ჯ ამაღლებდა შორის სხუათა მომაგეთა. —

მე არ ვანბობ, რომელ სიმდიდრე არს უსარგებლო რამ; მხოლოთ კაცი არ უნდა მოტყუვდეს მისთუს; არ უნდა იყოს წარტაცებული მისის პრწყინვალებითა ჯ დაივიწყებდეს პატიოსნობის კანონსა ჯ კაცთმოყუარებასა, თორემ ვხედავთ ჩუენ იქით მხარეს საშფოვრისა ჩუენისასა: პინდარ შეამკობს სიმღერით

სიმდიდრესა, აძლევს მასვე ყამს მრჯულნიერ დარიგებასა მდიდართა, მესახებელად მათის მოვალეობისა, რათამცა იქმნებოდნენ კეთილნი ჴ არა მეემჭვალებოდნენ ამ წუთის სოფლის ცხოვრებას იქამდინ, რომ დაივიწყებდნენ მერმისა მის ცხოვრებასა —

თქმა არ უნდა რომ, სიმდიდრე აძლევს კაცს შეძლებას აღსრულებად ათასთა დიდთა წინა გამოსახულობათა; იგი ეწევა უმაღლეს წადილთა შინა, გარნა საკმეველ არს ხმარებად სიმდიდრისა მხოლოთ ბოროტ გულწადილობაზედ ჴ აღრესის ჭაშა სმის ჩაცმასაზედა. — არა მიმხედველი ამისა, მესაძლებელ არს თქმად, რომელი იყვნეს ესე გვარნი მდიდარნიცა, რომელნიცა აღმოჩენდნენ კეთილ მოქმედებათა თავსა თჳსსა ღვთიურ კაცად, მოსრულად სოფლად მესამსუბუქებელად ტვირთთა თჳსთა მოყჩასთათა.

თავის მოყვარეობა (ანუ ეგოიზმობა) შეადგენს განსხვაებითს სახესა ჩჳნის ყამისასა; შეაყენებს მომდინარეობასა ცნობათასა; ყველგან ჰსჩანს თავის მორიდება საძაგი მოითხოების მძიმე შრომად. კითარცა თხზულებაში, აგრეთვე ხელოვნებაში მუშაკობენ

სიჩქარით ჯ გარეწრობით; (იგინი) სწრაფთ-ბენ მიღებად სარგებლობათა; გონება მათი მოცულარს სურვილითა, რათამცა მსწრაფ-ლიად მოიპოვებდნენ ოქროსა ჯ ვერცხლისა.— მილტონმა დაუნიშნა ამ გვარ მსურველთა ადგილი უკუკრულსა შინა. საუბედუროდ, სიმდიდრე ჩუენს დროში, ჩანიქამს ჯ მოხ-ვიბს უმაღლეს ნიჭთა მხურვალედ მსურველთა განათლებისა კეთილისადმი.

ომრძნობების ჩუენსა ცხოვრებასა შინა რაჟამე, რომელიც უალრესობს ჩუენის ჩვე-ულებრივის საჭიროებასა ზედა; არსებობს ბუნებასა შინა კაცისასა გრძნობა სხუათა გვარ თა სარგებლობათა, გარდა სარგებლობათა უგვართა, ზემოთ ამისა მოხსენებულთა.— გონებასა ჯ კეთილ-შობილობას სურვილსა უნდა ჰქონდესთ თუსი წილი კაცობრივის ზნეობის წარმატებაში.—ვიდრემდის ზნეო-ბის ჯ გონების ლირსებანი არ მოიპოვებენ ლირსეულ ხარისხსა, რომელიც მათ შეჰ-ფერისთ, მანამდინ საზოგადოებაც ვერ მიე-ხწევის მას უპირატესობას განათლებისას, რომლის გამზადება ძალუძს მხოლოთ კა-ნონთა ჩუენის სარწმუნოებისათა.—განათლე-

ბულობა ყოველს ადგილს დაემორჩილებოდა სახარების ჰსწავლასა: ეკკლესია ფრიად ეწეოდა განვრცელებასა ღონების ნიჭთა ჯ განათლებათა. იგი ყოველ ჟამ იქმნებოდა მფარველად მეცნიერებათა ჯ ხელოვნებათა. — მეტი წილი სასარგებლო მოგონებათა ევუთვნის მწევრთა ეკკლესიისათა. — სწავლა ჯ მეცნიერება მოიპოვებოდა მხოლოდ ყოდბნოთა შინა. — ჩუენს რუსეთში უმეტეს, ვიდრე სხუათა ქუეყნებთა შინა: სამღუდელოთ მუშაკობდა განათლებისათუს; ამასთანვე მსახურნი ბერძენთ რუსეთის ეკკლესიისანი არა მოიღებდნენ ღონებასა თუსსა ამად ჯ ბოროტ მზრახველობად. იგინი ბეჯითად ჯ მღუძარედ იბრძოდნენ განათლებისათუს ჯ ცდილობდნენ მასთანვე აღეგრძნათ გუელთა შინა მცხოვრებთათა სამღუთო მხურვალება სჯულისა ჯ სიყუარული მეფისადმი ჯ მშობელ მამულისადმი.

გიტყუი, რომ გენიალნი კაცნი მიიღებდნენ განათლებასა მფარველობასა ქუეშე წმინდისა ჯ ჯუმშარიტისა აღსარებისასა; ჯ მართლად გრძნობა მშუენიერობისა ჯ უმაღლესობისა ჰგიებს სულსა შინა ჩუენსა

ეგრეთ, ვითარცა გრძნობა ღმრთისა დაუსაბამოჲსასა. — ღვნიალნი გვამნი უკეთეს სხჳთა მცნობელთაჲნ ღვთაებრივის ჴელმძღვანელებასა სიმშვენიერესსა ჴ დიდებასა. — ღმერთი, — ამი დაულეველი ნაკადული, რომლითადმაც ღვნიალნი პირნი მოიპოვებენ უმაღლესთა ჴაზრთა; სულსა ჩუენსა ძალუძს გრძნობად ანუ მოყუანად არსებობაში უმაღლესისა ჴ უმშვენიერესისა რისამე მაშინ მხოლოდ, ოდესაც იგი, ჴსცნობს თავსა თჳსსა, ჴ მაშასადამე მოცულა ჴაზრითა ცნობად ღმრთისა ჴ დაუსრულებელთა მისის მოწყალებისასა. —

მკელის დროს მცხოვრებთა აქუნდათ, თუმცალა არა ნამდჳლნი, რაოდენიმე ცნობანი ღმრთისანი. — რასაკჳრველია, ქრისტიანეთ ჴრა ძალუძსთ მოპოვებად მკელთა გერჳთ მსახურთ წერილთაგან არა რაჲმე ცნობა ღუთაებრობისა, რომელიცკი ეთანხმებოდეს სახარების სწავლასა. — უკეთუ თავსა ჩუენსა გაძლეთ ნებასა ვითჳცად ბერძენთ ჴ რომაელთ თხზულებათა, ამას ვიქმთ მხოლოთ მისთჳს რათამცა მოგებოდეთ გულდაბლობა, ვცნობით რა ურწმუნოებასა გაცისასა, რომელსაც აქუს გონება უვრცესი; ოდესაც იგინი შეუ-

დგებოდნენ მხოლოდ კეთილშობილების გონების მჭვრეტელობასა. — განსაკვირველი არს რომელ ბერძენნი, ალიარებდნენ რა მხოლოთ სულსა, მასთანვე ალიარებდნენ უსაჭირონესად ჰაზრსა ღმრთაებრიობისასა. — წინააღმდეგ ამისა, დასავლეთის ევროპიელნი, განათლებულნი წმინდის ჰსჯულითა, ცდილობენ რათა მისცენ ნივთიერ-არსებობასა უპირატესობა წინაშე სასულიერთაჲსა. — ესე მოგვაგონებს ჩუენ ყამსა ბარბაროსისასა, რომელის-ც ჯერთი იქმნების მაძიებელი დასავლეთის ევროპიისა მის დროიდინ, ვიდრემდის მუნ იქმნების დაბუდებული სული უღმთოებისა ჰ იეჭვნეულობისა. —

სადაცა არა ჰგიებს ჯეროვი ქრისტესი მუნ, სადაცა არა ძალ-უძს არსებობა, ჯერ არს ალსარება გამგებლობისა ღმრთისასა ჰ არა შეწინის გამოძიება სამღუთოს საგანისა, ვითარცა შემოსილისა საიდუმლოჲთა.

მეცნიერთა შეხოვრებანი აღმოუჩენენ ადგილსა ბედსა; გარნა მასვე ყამს იქუნენ მოცულნი შიშითა წინაშე ყოვლად შემძლებელისა ძალისასა, რომელიცა განაგებს სრულიად სოფელსა. — იგინი ვერ ჰსცნობ-

დნენ ესოდენ კარგათ, ვითარცა ჩუენ ქრისტიანენი; იგინი ჰგონებდნენ მიზეზად დიდსა შეცოდებასა, ოდეს იხილვიდნენ დიდთა უბედურებათა. გარნა ქრისტიანობამ ამ შემთხვევაში სრულიად შესცუალა კატაბრივი ჰაზრი.—ქრისტიანობამ სავანი ესე გამოხატა შემდეგის სიტყვთ: «ნეტარ იყვნენ მგლოვარენი» ჴ ესე სიტყვანი სმად-ყოფილ იქმნენ სულსა შინა მართლ-ალმსაარებელთა, რომელნიცა არა შეუდგებოდნენ ნათელსა სიკრუით ცხოვრებისა.—ჴ ოდეს ამა ნუგეშინის-მცემელ ლექსთა დავუმატებთ დამატკიცებელ სიტყვათა «რამეთუ იგინი ნუგეშინის-ცემულ იქმნენ». ამ გვარ ნუგეშინის-ცემაში უეჭველად გრძნობს კაცი მოძღვრავსა სხუა გუარს მშუდობისასა.—ყოველად საუკუნო აკურთხებს ცრემლთა მწუხარეთათა, ჴ მგლოვარეთა თანა სცლის უკანასკნელ ცრემლამდინ ჭირ-ჭელსა მწუხარებისასა.—ძველ დროსა გერ ძალედვა ცხოვრება ნებუდრობისა მართალთა: იგი ჰგონებდა შეცოდებასა მას, სადაცა ხედვიდა უბედურებასა.—ვნება მართლისა იქმნების მარად დიდ დასამტკიცებლად ღუთაებრობისა

მის, რომელიც გვამცნებს ჩვენ, რომელ მას მხოლოდ ეკუთვნის დაუსრულებელი საუკუნე ნუგეშინის ცემისა.—ქრისტიანობასა აქუს მრავალი საბუთი რომელ იგი ნამდვილ მოძღვრებას გვევარდამოდ; ესე არს ბუდე ყოველად უწმინდესის მწყემსისა, რომელიც ცდილობს რათა ჰქმნას კაცი ყოველის ფრით ბედნიერ; გარნა, უკეთუ იყოს ვისიმე საურვილი ამ გვარის ბედნიერებისა, მაშინ საჭირო არს, რათა იყოს მგრძნობელ ჴ ალმსაარებელ სახარებისა; სულით ჴ გულით დაემორჩილებოდეს სჯულსა, ჴ სჯულიერთა უფლებათა ჴ შეიბრალებდეს მგლოვარეთა.—საზოგადოებას არ ძალუძს არსებობა ბედნიერად, ვიდრემდის არ ჰქმნას თჳსდა ჴელსაწერობელად ცხორება მისი.—

არიან დასავლეთის ევროპიაში, რომელნიც ასწავებენ ხალხთა სიცრუის ჭეშმარიტებასა, რათამცა მით მოსპონ გული შინა მსმენელთაჲთა სარწმუნოება, გეიდლ-მოქმედება ჴ პატივი ჴ ჩუენ ვიხილეთ, რომელთა მოსპო საზოგადოება უღმრთოებამ, ჴ აქედამ დაიბადა მუნ ალრეულება ჴ განხეთქილება ჩასანთქმელად მთელის საზოგადო-

ობისასა. — იგინი (შემგონებელნი) ემზადებოდნენ ცეცხლის სინათლესა, რომელსაც ალაგზნებენ ზღვის მზაკვარნი, სიძაღლესა ზედა გლდისასა, რათა მით მეხობილდნენ დალუპონ. —

ჩუენ გსახოვრებით ესრეთს ჟამსა შინა, ოდეს ქრისტიანენი საერთოდ ჰ განწირულნიდ უნდა შეეერთებოდნენ თჳსსა ძალსა ჰ წინა აღუდგებოდნენ ურწმუნოებასა, აღრეულობასა ჰ უზნეობასა. — მხოლოთ ჭეშმარიტება სარწმუნოებისა არს შეურყეველი ჰ მყარი ვითარცა თჳთ ღუთაებრობა. დაუღეველი ჰ შეუცდომელი ვითარცა ბუნება. მას მხოლოდ ძალუძს დათანხმება ერთა სარგებლობისა სარგებლობისადმი გაკეთებრიობისასა.

მიუძღვნათ დიდი მადლობა ღმერთსა ჩუენდამი მოწყალებისათჳს, რომელ ჟამსა დასაბეჭდოის ჭეშმარიტის სახოგადოთ აღმოთებისასა, ჩუენ გსახოვრებით სამეფლობელოსა შინა, სადაცა უფლებს მშვიდობა ჰ მყუდრობა. — ვართ ბედნიერ ას გზით ბედნიერ რომ ჩუენ არ ჭეშუნიათ იმ ქვეყანას, სადაცა ცხადათ იხილვების მრისხანება უფლისა.

აპარატესი მიზეზი წეს-მეწილობისა

დასავლეთის ეკლესიაში არს უეჭველ ნაკლებულობა სარწმუნოებისა, ამასთან ესეც, რომ მას აღიზრდების ყრმა ცრუ მცნობელობითა.—წინააღმდეგ ამისა ჩუენში განათლება არს მიწვნული იმ სიმაღლესა, სადამდე იგი განანათლებს ადამიანთა, ჴ არა თვალ ხნელ ჰყოფს. უფალმან ინებოს მეცნიერება აწინდელის ჩუენის განათლებისა, ჴ დაგვამყაროს წესსა შინა ჩუენის სარწმუნოებისასა ჴ თუთ მეორეგზისებისა.—ესე მიანიჭებს კაცობრიობასა უმეტეს სარგებლობასა ვიდრეცა გონებმსჭვრეტობა ფილოსოფოსთა, რომელთაც არა ძალუძთ შეშრობა არცა ერთისა ცრემლისა. ჭეშმარიტი ფილოსოფია,—ესე არს ჩუენი ქრისტესი.—ბედნიერ არს იგი, რომელიცა ჩუენ დროში არა არს ფილოსოფოსი, არამედ ჭეშმარიტი ქრისტიანე.—

ალექსანდრე სულხანოვი, ზაქარიას ძე.

ბოსტნის მომარჯვა.

ნაწილი პირველი.

1. აღგილი ბოსტნის მოსამართავად.

ვისაც ბოსტნის მომართვა სურს, უნდა ეცადოს რომ ბოსტანი რაც შეიძლება სახლის ახლოს იყოს, რადგანაც უფრო ხშირად მოუვლის ხ მოსავალიც ეოველთვის ძვლ ხ ძვლ მეტია. ეამოცდილნი მებოსტნენი, ბოსტნის ეახლესათ, უფრო აღმოსავლეთისაკენ ხ სამხრეთისაკენ მიქცეულს აღგილს ამოარჩევენ სოლმე, რადგანაც ჩრდილოეთის ცივი ქარები მცენარეთ მალიან აგნებენ. ბოსტნის გამმართველმა უნდა იხე მოახერხოს, რომ ბოსტანი ჩრდილოეთით მოაეეღრიოს მაღალის ღობით, სეებით ან შენობეებით. ბოსტნის დიდრონი სეები არ უნდა დაირგეს, ამისთვს

რომ ბოსტნის მცენარენი არ დაზრდილნი; თუ ბოსტნში სასმელის დარგმა გსურსთ, მცადეთ რომ ხეები შორიშორს იდგნენ, ან არა ჯ თითონ ხეები უნდა გაიხეხლნენ,—ზოგი ერთნი ლოტები ჩაძოვრთონ, რომ (ჩ) სულ დიდი ჩრდილი არ დაეფარონ. დასალაგებელნი ლეკნები მალიან მეგობრული არიან ბოსტნისა, რადგანაც ლეკმა ხშირად ფრთები იცის, ჯ ამას გარდა ლეკში სცხოვრებენ ხსნა. ჯ ხსნა გვარნი მავნებელნი ცხოველნი, რომელნიც ასეყენენ ბოსტნის მოსავალსა. სრულიად გ'ეკ ადგილი არ გვარგა საბოსტნეო, ამიტომ რომ წვიმიახს დროს, ამ გვარი ადგილი ნოტიოს დიდსანს დაიჭერს, რითაც მალიან ავნებს მცენარეთა,—დაალპობს. თუ ბოსტანი გაქვ ალაგზედ გაგეთოთ, ცდადეთ რომ ნაელვრის წყალს გასაგალიავებლად მისცეთ; ითითან ბოსტნის მიწა მალლად, რომ წყალი არ დაეშვებს სოლმე ქვეშ, კარგი საბოსტნე ადგილია არასრულიც ჩრდილოეთის მხრით საშინაოსაგან დასავლეთ-დასავლეთისაკენ ნაკვთი ეგების ალაგია. ბოსტნის გამართვა დროს, ცდადეთ რომ ბოსტანი ჩრდილოეთისკენ მიქცეული არ იყოს, ამიტომ რომ ამ გვარის ადგილზედ მოსავალიც გვიან მოვა, ჯ ამას გარდა, ზამთარში მრავალს ბინადარსა მცენარეს მალე

გაჰქონავს ხოლმე; — ეცადეთ მეზვარე ადგილი ვარჩიოთ.

2 საბოსტნე მიწა.

საბოსტნეთ უნდა აირჩის რბილი, გაწმენდილი და მსუქნი მიწა; სადაც ამ ვვარი მიწა არ იშოვებოდეს, იქ უნდა მოემზადებინ სასუქის დაყრით ან სხვა და სხვა მიწების ერთმანეთში არევით. — ჩვარდნილნი ქვაბიანნი ადგილნი, კარგათ გაშრალნი, მიჩნეულნი არიან ბოსტნის გასამართავად, რადგანაც ამ ვაიკი მიწა ყოველთვს საკმაო ნოყიერს დიაქვრს, რაც დიდათ სასარგებლოა უწყლო ადგილებში. ქვაბის მიწის გასაკეთებლად მიწას სხვა ქვიშა უნდა ავრიოს; თიხიან მიწას მოუმატეთ სასუქ.; ქვიშიან მიწას — მოუმატეთ თიხა ან წყლის ლამი. — რადგანაც სხვა და სხვა ვაიკი თვისებების მიწები ერთს ალაგს არ იპოვება ხოლმე, და სხვა ადგილიდგან მოტანა დიდს ფულს და დროს მოითხოვენ, უმჯობესია, რომ ბოსტნის ახლო ლრმა რაიი მოთხაროთ, რომელიმე შეუძლებელია რომ საქმარი თესლების მიწა არ იპოვნოთ.

3 სარწყავი წყალი.

საბოსტნე მიწის ამორჩევის დროს, ვცადეთ რომ ბოსტანს ახლო საკმაო წყალი ჰქონდეს, რადგანაც თითქმის ყოველი მცენარე, ნამეტნავად გაზაფხულის დროს, წყალს მოითხოვს; და ამას გარდა რა მოსავალი მოგა უწყლო ადგილზედ? ცხადია, კარგი ექმნება, რომ ბოსტანი მდინარის ჭირს გაიმაგროს, რადგანაც მდინარე წყალი მიხნეულია სარწყავად, ამიტომ რომ ამ წყალს მზისაგან და ჭირის მიზიდვით, სასარგებლო თვისება აქვს. გინიცობაა, ბოსტნის ახლოს არ იყოს არც მდინარე და არც წყარო, მაშინ ბოსტანში საკმაო ჭები უნდა მოითხაროს—სარწყავად. რადგანაც ჭის წყალს მდინარის წყლის თვისება არ აქვს, ამისთვს მოარწყვს წინათ, ის წყალი ჩასხით მომზადებულს აუზში და თოხმცოთ საათი დაცალეთ, რომ წყალი გაობდს და საჭირო თვისება მიიღოს.—აგრეთვე უწყლო ადგილებში სასარგებლოა, რომ წვიმის წყალი მოგროვდეს სოლმე. ნურას დროს ბოსტნის მოსარწყავად, წყალში სასუქს ნუ აურევთ, რადგანაც ბოსტნის მოსავალს ავნებს—დაალპობს. აგრეთვე დიდხანს მდგომარე წყალით ბოსტანს

ნუ მოარწყვთ, რადგანაც მაგნებული ქვების გამრავლება იცის. —

4 ბოსტნის გაყოფა.

როდესაც ბოსტნის კვლებზე გაყოფის დაწყობა, უთუოთ უნდა დანიშნოთ ადგილი მისავლ გზისათვს, ასე რომ ურემი კარგათ გაივლოს სასუქის მიტანის დროს ჯ სხვა ბოსტნის შემუშავებაში კარგი იქმნება, რომ ბოსტანი ოთხს, ექვს, ან რვა ჯ უმატეს ოთხკუთხიან ნაწილად გავყოთ ხოლმე. ყოველს კვალს თავისი საკუთარი პატარა მისადგომი გზა უნდა გაუკეთდეს. ბოსტანში საჭილი გზის პირებზედ ჯ ღობის კარებში დარეთ, რომ ბოსტანს ძნო მიეცეს ჯ მცენარეზეც არ დაიბრძოლოთ. ბოსტანში განიერის გზების ადგილი საძუდამოდ უნდა დარჩეს, მაგრამ კვლების პატარა ბილიკებიც შეიძლება ყოველს წამოიცვალოს.

5 კვლების გაყოფა.

კარგი მებოსტნენი ბოსტნის ხუთ ნაირს კვლებათ გაჰყოფენ: 1) კვლებად, რომლებზედაც გადასარევ ბოსტნის მცენარეს დასთესენ ხოლმე:

2) კვლებაც რომლებზედაც გადარჩენ ზოგიერთს მცნარეს. მაგ. კომბოსტო ჰ სხვა ჰ სხვა. **3**) კვლებად, რომლებზედაც ჯარიკებსა მაროვენ, (ამ გვარი კვლები უყოფო ადვილზედ უნდა გაკეთდნენ), სადაც მთელი დღე მცა აღმოდგება, **4**) კვლებად, რომლებზედაც სოსენ სხვა ჰ სხვა ყვავილებს, ბოსტნის დასაშენებლად ეს ბუსლები ცალკე ალაგს გაკეთო. **5**) კვლებად, რომლებზედაც დარგვენ სოლმე სასარგებლო ნაყოფიერს ბეჩქებს ჰ სხვა ჰ სხვა წვრილ საქმესა.

6 ჯარიკების გაკეთება.

ჯარიკის სიგანე ერთ ადლ ნახევრიდგან ორ ადლამდის უნდა იყოს, სიგრძე რაოდენიც სურსთ. ჯარიკის გასაკეთებლად, ჯერ ისეთი ორძო უნდა ამოითხაროს, რომელშიაც ერთ ადლ ნახევრიანი ან ორ ადლიანი სის ფიცი სიგანეზედ დაეტეოს; ჯარიკის სიმაღლე ცხრა გირჩოკს ზემით არ უნდა იყოს ხოლმე. ამ სის ფიცებში კარგი რბილი ჰ მსუქანი მიწა ჩაყარეთ; რომელსაც ფუთი ეძახთ იქნება, შეშის დასახურავი უნდა გაუკეთდეს, რომ მცნარეს საჭიროი სინოთლე ჰქონ-

დეს. ჭარნიკები საშხარეთისაკენ მიქცეულნი უნდა იყვნენ, რომ სიცივემ არ ავნოს მცენარეთა. ადრეული მცენარეთ დასათესავათ, ჭარნიკებში ხვრობენ ხოლმე ცხენის ნაბუქსა, რომელიც ცოტა არ დაშვავა, რადგანაც სხვა ეგრი ნაბუქი ამისთვის არ გამოდგება. იმ ჭარნიკებიკი, რომელშიაც მცენარენი მოყვის ზამთარს არიან, უფრო ძველს, დაშვავის ნაბუქს ჩჭეირან. ჭარნიკების ძირს ვასაფენად მაღიან გამოსადეგი: ნაცელი ხის ფოთოლი, თივა და ჩალა რომელიცა შეწის სიობილეს აძლევენ დათვების უწინ, რადგანაც ჭარნიკებში ნაბუქი ვინდათ ჩაყარათ, ეცადეთ რომ შეწა მაღ მაღე გარემანკრობი აუარათ სოლმე, რომ ნაბუქი ცოტა ხანს გაუძლებს, ქორეც მომატებული ნაბუქის სიფხიზლე აგრეთვე თორთა მცენარეთა. — რადესაც დათესილი ჭარნიკის შეწა მაღიან გაფიცხდეს, მაშინ შეწა ზოგიერთს ალაგს დასგრიტეთ, რომ მომატებული სითბო გამოსულდეს. ჭარნიკებში მაშინ დაითესება რამე, რადესაც დიცრილს ჭაღვს ორთქლი აღარ აზდის, ან რადესაც ჭაღვში ჩაფიფული ქელი არა გარნობს დიდს სითბოსა; თუ აძაზედ უწინ დათესეთ რასმე, უთუოთ დაიწვის. ჭარნიკში ერთ ნაირი სითბო უნდა იყოს რაღმე, რომლისაგანაც ნასარგებლოა, რომ ცერ-

ძალიანი იქნებოდა სიამოვნება გასაზომად თუ ჩარნაგის მწერალ სიამოვნებას გამოიწვევდა, მაშინვე გაუდგებით ახალი სასექტო საქმის შემოღებისა, რადგანაც მეცნიერება ამისთვის ჭკვიან მკითხველებს, ამისთვის კარგს ლექციებს წაიკითხავს მალე ახალ დედა, რომ ჩვენმა გულისთვის, მეგობრის უფრთხილდით რომ ცოტამ ქიქმა არ დაჭყლიტოს ქორფა მეცნიერება. ბადესაც ჩარნაგში თორემ ოთახი მიეროგდეს სოლმეც ეცადეთ რომელიმე მოახერხოთ, რადგანაც მალიან მაგნებელია წვიმის შეინ სველი ჩარნაგის სახურავი უნდა გამოსცვალოთ სოლმე ჩარნაგები ზომიერათ უნდა მოირწყას, რომ მოშტებულმა ნოტიომ მეცნიერე არ დაიღუპოს. ჩარნაგები კარგათ გამარგლეთ. —

ნ ჯაფარიძე.

(განკრძალება იქნება შემდეგ ნომერში.)

მოწყალეო ჯელმწიფევ

ივანე კერძელიძე!

მე შარშან გასულ ოხტომბერს, პეტერბურგის ასლო საიმპერატორო თავისუფალ ეკონომიის საზოგადოების ფერმაზედ, გამოფენა მიწის სამუშაოო იარაღებისა, ჰ გფიქრობ, რომ არ იქნება ნაძეცხი თქუენი ყურადღებისათჳს, რომ გაუწყოთ ცოტა რამე იმ გამოფენისა.

უმთავრესი მიწის სახნავი იარაღი არის ეუთნი, რომელიც დიდი სახითავნოე მოჰქონდათ სისრულეში ჰ შეეძლიან გსთქუთ, რომ ეს იარაღი ესლა ევროპაში დიდ სისრულეში არის მოყვანილი.

1857 წელს, პარიჟის გამოფენაში ყველა ეუთნებისაგან აღმოჩნდნენ უკეთესი სელობისა ჰ სხუა ლირსებით: ანგლიური ესპარისა, ამერიკული პინეამისა, ბელგიური ოდერისა ჰ ფრანციზული გრიენოსისა.

ეი რაში მდგომარეობს ამ ეყარის ეუთნებისლირსება:

ა) ერთის კაცს შეუძლიან ერთს ჯ იგივეს დროს გუთნის დედობა ჯ მკერეობა.

ბ) შესაბმელსა ორი ცხენის ანუ ყვავრის სარის მეტი არ უნდება, რაც უნდა მნელი სანაგი იყოს.

გ) თვითონ გუთანი მარტივია, მსუბუქი ჯ გამძლე; არეთვე თვითეული მისი ნაწილიც. ამით გამოუდგენს მნელ სანაგსაც.

დ) სანისები მათი არიან ბრტყელნი ჯ მკრელნი, რომ ადვილათ გაიარონ მიწაში.

ე) გუთნის ფრთა მშვენიერად სწმენდს ბგერს ჯ ერთ მსრივ აწვენს მიწას.

ვ) გუთნის დედას შეუძლიან სახვარად ჯ დაუბრკოლებლად მისცეს გუთანს იმ ნაირი მიმართულება, რა ნაირიც უნდა ჯ აღრეთვე შეუძლიან ადვილათ სანისის დაყენება რა სილრმეზედაც უნდა, ან თუ რა ნაირი მოკვრა, განიერის თუ გიწროსი.

ევროპაში ჯ ამერიკაში ძრიელ გავრცელებულია ამ გუთნების სმარება. ინგლიური საშუალო იარალის ფაბრიკები ყოველ წლივ აკეთებენ ძრიელს ამ ნაირს იარალს გასაყიდათ.

1859 წელსა იყო გამოფენილი ფერმაზედ ს. თ. ე საზოგადოების ადგილმამულის მართვაში სასმარი იარაღები ერთის საუკეთესო ინგლიური ფაბრიკის რამსონისა ჯ სიმსისა. აქ

გაუწყვეტლივ იქნებ მუშაობაში ეს მაშინები. თვითეული მეცნიერი სჭირდება მუშაობაში იმას, რაც უნდოდა სასურველად. აქ გასწეთ უშრომლები სხვა და სხვა იარაღები სახმარებელნი სოფლიურ სასწორნობაში. საქირო არა გრაცხთ, რომ თვითეულ იარაღზედ საკმარისოთ დავსდგეთ, ამისთვის გვსურს მხოლოდ გავმიჯნოთ ეუთნები, სამკალ და სალეწის მაშინები.

კარგი გამართულება რამსონის ეუთნებისა მდგომარეობს უმეტესად მასალაში და სქელის ფორმაში და ეუთნის ქვის მოსაკიდში, რომელთაც ისინი უკეთებენ კარგ გამოკვეთილის რკინისას; ამის გამო ეუთნები უმეტესად არიან მსუბუქნი და თვითეულ მათ ნაწილსაც სიმაგრე აქვს, ასე რომ ქვს დასვრიან ან სხვა გუარი დაბრკოლებით არ იცრისებიან და არა ტყდებიან. გამოსაცდელი ბლანი წარმოადგენს ფორმას ამ გვარის ეუთნისას, რომელთა გამართულება ზემოთ აღვწერეთ, (*) ე. ი. იმ ეუთნისას, რომელსაც ქედნა და ქვის მოსაკიდი გამოკვეთილი რკინისა აქვს

(*) ამ სტატიასთან მიგიღეთ ქალალდზედ დახატული ეუთანი. ეს მხატრობა გერ იბეჭდება აქ, რადგანც ჯერ არ არის ასე მომართული ბეჭდნი ტიპოგრაფიაში.—გისურს სურგილი აქვს, შეუძლიან ნახოს რედაქციაში. რედ.

ამას სმარობენ ერთის თქმით ანუ ორით, რომელთაგან ერთი კვალში ჰე შეორე მინდორზედ დადის. მაგრამ უთლითაც სმარობენ ამ გუთანს ჰე აგრეთვე ამ ნაირსვე სელნით ჰე ქვლის მოსაკიდით. გუთანი ეს შეგნიერი ქვლოვნებისა ჰე ლირსებისა, გამოსადეგი ყოველ სამუშაოსათჳს. სნამს ერთი ცხენით, თუ მრიელ მნელი სასნავია ორით, ოთხს ჰე სუთს გოჯამდის. ლრმად მოხვნადმოკიდებულია თქლის დაერქვლებაზედ ჰე დამოკლებაზედ. გუთნის ცარებას წამართამს ჭიქვა რომლითაც აგრქვლებს ჰე ამოკლებს თქლს ჰე ამ გვარათ დაიქვანს სასნისს იმ სოლრმედისინ, რომელიც საქიროა ჰე რომელიც ეხმარება ვანიერ თუ გიწრო ბელტის მოქცაში. თქლიან გუთანს აქუს თავისკენ ის უპირატესობა, რომ მის სმარებაში უფრო არ არის გასაქირი გუთნის ლრმად დაყვანა ჰე მრიელ ცოცა ცოდნასაც მოითხოვს გუთნის დედისაგან. ფასი ამ გუთნის **25** მანეთი.

აგრეთვე არიან ბევრ ნაირი გუთნები სხუ ჰე სხუ მასალით გაკეთებულნი, სხუა ჰე სხუა ფასისა ჰე სულკი ჩინებულის ლირსებისა არიან. რამხონს აქუს ერთ ნაირი გუთანი, რომელსაც სმარობენ გაკაფულ ტყიან ალაგებში. მისი ფასი

სუთი მანეთია. ორთქლის გუთანიც არის მოგონებული, მაგრამ ჯერ აგრე რიგათ არ არის გავრცელებული მისი სმარება.

რუსეთში თუმცა ბევრი წილი თავიანთ საკუთარი გუთნებით სნამს, მაგრამ აქაც თან ჰ თან მრავლდებიან ანგლიური გუთნები. რასაკვირველია ასე მრავალი გვერ შეიძლებდნენ სმარებას ანგლიური იარალისას, რომორც ვსწა თუ შეიძლებოდეს არ უდრულებდეს საიმპერატორო ეკონომიული თავისუფალი საზოგადოება, რომელიც ყოველ საჭიროებლო მიწის იარალს იწერს საცაკი გამოხდება. თავიანთ ფერმაზედ შინაურს მუშაობაში საზოგადოების წინა ჰ ყოველფერს ნაკლულევანებას ჰ სიკეთეს აცნობებს საზოგადოებას გამოცდებით გაზეთებში. ჩუენ შიდაც რომ არსებობდეს ამ გვარი საზოგადოება, რა დიდ სარგებლობას მოუტანს საქმეს! მაშინ ყოველ მსურველს შეეძლება გამოწერა ყოველი მიწის საჭირო იარალისა დაუბრკოლებელად. ვსწა ყველამ გიცით რომორ მნელია ჩუენი თანამემამულებისათუს გამოწერა რისამე იარალისა, რაცკი უნდა მოხდომებული იყვნენ, გზა მისთუს გაკაბილია; ჰ თუ შემწე ეყოლებათ, მაშინ იქნება იმედი, რომ ჩუენშიაც დაიწყებენ ანგლიურ გუთნის სმარებას. რომ დიდი

სარგებლობა გქნება იმ გუთნით მხნეს, ეს ცხა-
დია რასაც რგა ულელი სარ კაბეგით აგროებს,
იმაგე საქმეს ამ გუთნით ალასრულებს ულელი
სარით და უფრო შკვე, და განთავისუფლებული
საქონელისა და კაცებისაგან ერთ თვეში იძლევს
ალებს, რაც გუთანში დაესარგება. რაც შეხება
სიმაგრეს, საძაძი სულ არ არის, ძლიერ კარგია
და გამძლე, თუმცა ჩუნ გუთანთან სუსტი სჩანს
და მრიელ მსუბუქი; მაგრამ უფრო მაგარია,
სპირად ჩუნი გუთანი გაუტეხარ ნგრაბარში ერთს
კვალს გერცკი ადგილის სოლზე, რომ არ გა-
ქედეს, ეს ანგლიური გუთნებიკი ორ ცხენით ისე
დარბიან შეუშავ ყოაბში, რომ სწორეთ გასაკვ-
ვილია. ნიტ ჩუნმა გუთანმან დაფარცხული მა-
ინც მახნას ისრე.

ბევრისაგან გავგონია: ანგლიური გუთანი
რომ გავეტყებინა ქართში უნდა წავიღოთ ე-
საკეთებლათაო. ტყუილია. ჩუნ სოფლებში
დიდი ნაკლულევანებაა, კელოსანი არ იშოვება.
სოე დის სპირად შეგვხვდება სოლზე, რომ სახ-
ნის საკეთოს გაკარებთ გასაკეთებლათ სოფლის
სოფლათ და ზოგჯერ მოვედის სოლზე ქალაქ-
შიდაც ჩაცანა; ამაზედ შეტი ჯიფა ანგლიურ
გუთანს არ დასჭირდება, მნელათ გატყდება და თუ

გაცნობა ამასაც ის შეგნებული გააკეთებს, რომელიც სახლის საკვეთს აკეთებს. შეშარიცხად უნდა გახსოვდეს, რომ ჩვენი რვა ულელიანი გუთანი ძლიერ დასაშმარია ჩვენი გლეხისთვის, რადგანაც მოსავალი არ ეთანაწორება იმ შრომასა, რაც ამაზედ არის აღნიშნული. თუთიყული ჩვენი გლეხი სნამს ხე თესამს, მაგრამ გვსდავთ, რომ თითქმის ეოველგან ნაკლულევანებაა ჰურისა. გისაც ბლომათ ჰყავს საქონელი მხოლოდ იმას მოზდის საშეოფი ჰური ხე თუ საქონელი მოაკლდა ხე გლითი შესრულა, გეღარ შეიძლებს გლისაგან გამოსეღას ხე სრულიად ღარიბდება. რომ იფიქრებ რომორ ცოტა სარგებლობა აქეთ მათ თავიანთ შრომისაგან, გაეიკვრებით. რომორღა უღეთ სული, ან წლითი წლობამდისინ რომორ იკმეხებიან თავიანთ ცოლშვილით. უშეტეს მათგანს წლის საშეოფი ჰური არ მოსდით: გაუგებრივ მოქმედობენ მეშაკურის მამაკაცის ჩაცულებით, შრომა მეარეებით ხე სრულიად ცვივდებიან სიცილსაკენ. თუმცა უშეტესს მიწის მსენელს გლეხს გენასებიც აქეთ, მაგრამ გენასებიდგან იმტკნი სარგებლობა არა აქეთ, რომ გაასწორონ მიწის მოშენებლობა ხე ამის გამო უშეტეს გენახებიც გალშიდ აქეთ. გასასეიდი ჰური მოსდით შებატო-

ნებას ჯ მიდგარ გლეხებს, რომელთაც მოუვიათ სხვა გვარ აღებ მიცემაში ჯ არა მიწის მუშაობაში ჯ თუ იმათაც უკვე მოაკლდებათ ხოლმე საქონელი, ძლივსლა გასწორდებიან ხოლმე ჯ ხვიდად ეწყვიან. დიაღ საბრალოა მდგომარეობა ჩუენი გლეხისა! ყოველ წამს უნდა მოელოდეს სიღარიბესა. მხოლოდ შრომა მათი ჯ მოჭირვებაშინ იქნება დაუკარგავი ჯ შეიძლება სარგებლით მიწის მუშაობა, რაც დიწყებს ულვი სართით სვნასა.

დრო არის, რომ ჩუენმა მებატონეებმა იფიქრონ ამ გლეხებზედ, რომელთაც მოჰკუაგთ ჩუენთუს საქმელი პური, ჯ მათ მდგომარეობაზედ, მანამ სრულიად არ ჩაცვინულან სიღარიბეში.

სალეწი მანინა სისრულეში არის მოქმნილი პიჯისა, რომელიც ლეწავს ოცდა ექუს კოდს ერთს საათში; ანგლიური კლიტონისა თოთხმეტს კოდს, ფრანცუზული დუბეურასი ცხრა კოდს.

რამსონს ორი გვარი სალეწი აქუსი ა) ერთი ორთქლისა, რომელიც ლეწავს სამს ორმოც კოდამდისინ ათ საათში. ფასი ამისი ოთხმოცდა ორი თუმანია. ამ მანინასთანაც უნდა ორთქლის მანინა, რომელიც სხვა ჯ სხვა ფასისა აქუს, მაგალითად ექუსი ცხენის ღონისა

ლირს ას ორმოც ჯ ათი თუმანი, ჯ ეს ორთქლის მანქანაც ისმარება წისქვლის საკრიალებლათ, ერთა სა ჯ იგივე დროში. მანქანა ესე ლეწავს ფრიად ჩქარა, ერთ შხრივ წვინდა დარჩეული ხორბალი ჩამოდის, რომელი მანქინვე შეიძლება დაიფქვას, მეორე შხარეს ნაფქვი. ერთი სიტყვით ეს საკეწი მკრფასი ნივთია, მაგრამ დიდი ეურადღება უნდა ჰქონდეს მქონებელს, მუშაობაში შეიძლება ძლიერ მოიშალოს. ბ) ჩაფხნიკი ძლიერ გამოსადეგია მეორე, რომელიც ლეწავს ოთხი ცხენით სათში ოცდა ერთს კოდიდისინ. ეს საკეწი ბარე რაც ახლა, ძლიერ ჩქარა ლეწავს ჯ მოლოდ ხორბალი მშვენიანი ჩამოდის, სჭირდება ეცხრილვა. ფასი ოთხმოც ჯ თორმეტი თუმანია. ანის უფრო იაფი ფასისა სხუა ჯ სხუა ცხენის ლონისა. საჭირებელი საკეწი, რომელიც თვლებზედ დგას ჯ აჯვლად საცა უნდა წაიღება ოთხი ცხენის ლონისა, ლირს ორმოცდა თხუთმეტი თუმანი. სამის ცხენის ლონისა ლირს ორმოცდა ექვსი თუმანი, ორისა ოცდა ჩვიდმეტი თუმანი ჯ ანის ერთის ცხენის ლონისაც დასადგომი ლირს ოცდაორი თუმანი. ეს შეგანახვინებელი საკეწი ძლიერ კარგია ჩაჭრა სასოხნობაში, ლეწავს შვე კოდიდისინ ერთ სათში ეს საკეწები მიერები ჯ

მარტვილი სილფურჩობა აქვთ. ყოველგან უმეტესად ამ უკანასკნელებს სმარობენ. აი ამერიკელებმა რა მჯიღსი ნივთი მოიგონეს პიტს მაშინ გაკეთებულია ბუფალოში ნიაორკის შტატის ქალაქში.

კიდევ უფრო დიდი წარმატება მოხვდნა ამერიკელის საშკალის მახინამ. ეს არ შეიძლიან გამოვსთქვა, რომ ორმა კრძნობამ გაიარა ჩვენ გულში, როდესაც დავინახეთ შეცრად ყანა ცვივდა ერთ ლარზედ, ერთი კაცი დამუშავდა ცხენებს, რომელი მწვანდნენ მახინას ჯ ორი კაცი მიზიდვდნენ მნის კვრით. ეს საშკალი მაკომეკისაა, მკის ახუთმეტს დღეურს ათ საათში. ფასი ორმოცი თუმანი. საშეიძლოთ ნაშეღით მკას ეს საშკალი ასლიგს დიდ შემატებას. სიკეთე ამისი რომ საარჯი ცოტაა. ორი ცხენი ჯ საში ან ოთხი კაცი უნდება, დიდი დროს მოგონებაა, თვის შეღარჯვა დროს, როცა უნდა დაწყებს მუშაობას, როცა უნდა მორჩება, სხვებისგან არა აქვს დაბრკოლება. უნდა ნახოთ ზრუნვა ჩვენი ყანის პატრონებისა იმ გაჭირვებულ დროში, როდესაც ის მოითოსვს მომაკვდებულ სულს რომ დროით მოშკან თავიანთი ჭირნახული. როგორც საშკალი აგრეთვე სალეწიც მლიერ გამრა-

გლებულია მუშაობაში: ინგლისში, ამერიკაში, ფრანცაში და გერმანიაში. ფრანცაში ზოგ პრავინციებში, სცა პატარა მემამულენი არიან, გაჭრებს სოფლის სოფლად დაექუსა საღებრი და ფასით ულებენ გლესებს. დიდი მამულების პატრონები ფრანცაში და სხვეანაც, მქონებელნი ამ მაშინებისა, ამტკიცებენ, რომ მათ პირველ წელიწადშივე აულიათ იმდენი, რაც მაშინები დასდგომიათ. სიფიქრებელი არ არის, თუ რაც მიწის სამუშაო მაშინები დაისარგა სამაგიეროთ უმეტესი არ ისარგებლოს. ოდგელ გარემო მოქმედებაში რაცკი მაშინები მუშაობს ოდგელთვს სარგებლობა აქვთ და აგრეთვე მიწის მუშაობაშიდაც, მაგალითად გვიჩვენს ინგლისა, სადაც მიწის მუშაობა მაშინებით არის. რუსეთშიდაც ბევრ მებატონებს აქვთ ეს მაშინები, ისინიც ძლიერ კმაყოფილნი არიან და თან და თან ემატებიან მსურველნი მათის შემენისა. რომ ზედმო აღწერილნი სახლობნობის იარაღები ძლიერ სასარგებლონი არიან ჩვენს სახლობნობაში იმაზედ დარწმუნებულნი ვართ და ამის გამო უნდა ვისურვოთ, რომ ჩვენ მებატონეთაშორის აღმოხნდეს საქიროება ამ მაშინებისა, შემოიტანონ ეს სასარგებლო იარაღნი. სოფლიურ სახლობნობისა და ჩვენშიდაც დაიწყოს იმ ნაირ

მიწის მუშაობა, რომელიც მლიერ არის გავრცელებული ევანთლებულ ქვეყნებში. (*)

ბ. გისურს ჭსურსთ შეიტყოთ დაწვრილებით ფასი ამ მაშინებისა, ან გამოწერა მათი, შეუძლიანთ მიაქციოთ თავიანთი თხოვნა რამსთონის ჯ სისის აგენტს, რომელი სცხოვრებს ჰეტერბურგში.

თ. ესტატე მღვდელმთავლი.

ჯ–სა ოებერგელს
1860 წელსა.
ქ. ჰეტერბურგი.

მელის კარის ეკეკლესია.

მარცხნით (ალმოსავლეთით) მდინარის ჩხერიმელისა, ჯ დასავლეთით ჩხერის ცხისა, სოფელს ჩხერსა იმეოფების ეკეკლესია, სასელოდ მელის კარისა. მას ეკეკლესიასა შინა არის აღმართული ქვარი, რომელსაც აქუს სივრცე სიმაღლით ოთხი არშინი ჯ სიგანით ორი. გარდმოცემითა

(*) ვიდრე დაუმატებდით, და უმეცესად სიკეთის შესძენდა ჩვენს საზოგადოებას ო. ესტატე მღვდელმთავლი, რომ ამ ჟურნალში სტატები არ მოეკლო „ცნობისკარისათვის“. ამიტომ იშვიათ ეგუშვს, სპარად დაგვხვდება ამ სახარგებლოს ცნობებით.—რედ.

წიენითა და სიტყვითა მამა პაპებისაგან და ქართული მოთხრობისაგან გიცით, რომ კუშარი იგი არს ალზრდილი ასე, რომ გიითომც მწყემსთა მის სოფლისათა წაერეკნოსთ პირუტყვნი თჳსნი საძოვრათ და მიერეკნოსთ მინდორსა შვილისკარისასა, რომელიც იყო სიგრცით უდიდესი და უმჯიდრესი ბალახითა სხჳთა მინდვრებთაგან მყოფის მის სოფლისა შინა.

მწყემსთა დაჰმჯს თჳს პირუტყვთან სოფლებს საშრობიძღისინ, რომ არ გჭაჭათ მათ საძილი, ამისთჳს იყვნენ შქონებელნი საშინელის სიშმილისა და იცოდნენ გვრ იგრძნეს ჩუენშინ შობელთაო? თუ ამცელ ხანს მოეგშიდებოდაო, თუ რა მიზეზია, რომ საძილს არ ეგუებაანონა; შეიქმნენ მწყემსნი შეწუხებულნი და ურჩევდნენ ერთი მეორეს რათა წასულიყო რომელიმე და მოეცანათ საძილი; მაგრამ მათ მწყემსთა ეშინოდათ თჳს პირუტყუს დაკარგვისა რაჲსთჳსაც იგინი იქმნებოდნენ დასჯილი თჳს შობლებთაგან, და გვრ ბედავდნენ წასვლასა.

შემდგომ მივიდნენ მწყემსნი უკანასკნელ მდგომარეობაში შიმშილითა, ილოცეს ღმერთი, გაკეთეს სახე კუშარისა ბლის სისაცან, დასცეს და თქუეს: «კუშარის სახის შაძლო და მალო! დაწჳნე

ჰირუტყვნი ჩუენნი ჯ ნუ აიყვანებ მანამდი ჩუენ
არ მოვიდეთ. სოლო რა სიტყვა ესე გაათავეს
მწყემსთა მობრუნდნეს ჯ ნახეს, რომ ჰირუტყვ
მათი დაწოლილ არს ჯ წავიდნენ მწყემსნი თჳს
სახლში, რათა ეშვამათ მათ საღილი. შემდგომ საღი-
ლის შჭამისა მოვიდნენ მწყემსნი ჯ ნახეს რომ
მათგან დასობილი ჯგარი გამოცრებული, ჯ მოუ-
მატნია ნახევარ არშინი სიგრძე სიგანით ჯ სიგნით,
მწყემსთა სჯეს ჰირუტყვსა თჳსსა ჯ არ ალაგნენ
იგინი. ამისთჳს წამოვიდნენ მწყემსნი ჯ უთხრეს
თჳს შვობელთა, შვობელთა დაიჯერეს სიტყუ-
თჳს შჯულებისა ჯ წავიდნენ სანახავად. რა მივიდ-
ნენ შვობელნი ნახეს, რომ ჯვარს კიდე მოუმატ-
ნია სიგრძე სიმაღლით ჯ სიგანით, ჯ არ დაეცვიან
ჰირუტყვნი, ამისთჳს იძახეს მათ ჯ თხოვეს
ჯუარსა რათა აეყვანებია ჰირუტყვ მათი ჯ შემდგომ
თხოვისა წამოვიდნენ ჰირუტყვნი.

ჯუარი იზრდებოდა ჯ მატულობდა სიგრძეს
სიმაღლითა ჯ სიგანითა, სოლო რა გაიზარდა
ჯუარი ოთხი არშინი, ესიზმრა მღუდელსა მის
სოფლისას რომ ჯუარი იგი იზრდება ძალა
სანამ თავზე ლურსმანს არ დაჰკედრო.

რა ნახა მღუდელმა ამისთანა სიზმარი, უბძანა
თჳს მოხასა რათა შესულიყო მის ჯუარზედა ჯ

დაეშვიდოს ლურსმანი რაიც ალუკრძალვდა სდგას მას ჯუარსა. რა შეგიდა შინა იგი ლვდლისა ჰ დაშვდა ლურსმანი, გაქვთოგარდა ჰ სცა გაქრა არ უნახავს კაცის თვალისასა. ლურსმანი, რომელიც დაშვეს მაშინ, სჩანს ესლაც ჰ დამშტაცებული ზედო თქმულ მოთხრობისა შემდგომ ორი წლისა აღმუნეს მპკლველია მას ჯუარზედა ჰ არის ჯუარი შენახულ შუ მპკლველის ნაწილში.

თოლია მაჭავარიანი.

ესტატიკური საბუთი ჭკუა შემლილთაჯვი საფრანგეთში.

1854 წელში იყო საფრანგეთში **111** სიდგომი ჭკუ შემლილთაჯს, რომელთაგან **46** იყო კმრობითი ჰ **65** საქმიანი. რიცხვ ჭკუ შემლილთა იყო მათში (**24,320**) თუ რომ ჩვენ შევამსგავსებთ **1855** წელსა მაშინ გვნებთ, რომ რიცხვ ჭკუ შემლილთა გამოგლებულა **143** ეზის. ამ რიცხვში დედათა სქესი მეტია. ამის მიზეზად უფალი ლეკუ რიცხს მას რომ მამაკაცნი დიდხანს არა რჩებიან ამ საქმეში ჰ უმეტესნი იხოცებიან. შესამსგებლად ჭკისა უნდა

შეგნიშნოთ, რომ უფრო სწორედ ჭკუაზედ შეძლო მოხდება შორის **35**-ის **და 40**-ს წლისა, როდესაც გონებითი ნიჭნი კაცისა მოდიან სრულს მოწიფულებაში. სოლო დედაკაცთა შორის ეს სნეულება მოხდება უფრო ევიან ასაკში, ვინემ მამაკაცთა შორის **1000** ჭკუა შეშლილში **40** წლიდინ მამაკაცი იყო **170**, სოლო დედაკაცი **430**. მიზეზნი, რომელთაგანაც, შენიშვნისამებრ უ. ლუნცისა წარმოსდგება ჭკუაზედ შეშლა, სხუათა შორის შეიცავენ შემდ. გომნი სნეულებანი: ფილენჯი, მომატებული სმარება მსურველს სასმელებთა. ცვლილებანი მსგედრისა. მდგომარეობანი შინა, დასასრულ სიცვარული, ასაკი, მლიერების სულის მოძრაობანი და აწყარცვნება. ყოველნი ესე მიზეზნი ერთად შეიძლებენ ნასვევარს დანარჩენთა მიზეზთა, რომელნიც არიან მარტოებანი.

სამსონ მაჭუტაძე.

რედაქციისაგან.

ბ. ბ. გორგიძისაგან გითხოვთ მოლოდებას, რომ ამის ,,პასუხზედ პასუხის'' დაბეჭდვა ამ ნომერში გვრ მოხერხდა სამწუხაროს მიზეზით, რომელსაც ეჭ არ გვესადებთ. შემდეგომს ნომერში უსათუოთ დაიბეჭდება და იმედი გვაქუს ამით დასრულებენ ურთიერთმანერთ შორის სასტიკს ბრძს. რედ.